

श्रीमद् वाल्मीकी रामायण

॥ श्री सीतारामाभ्यां नमः ॥

बालकाण्ड

अध्याय 1

ॐ . निरंतर तप आनि स्वाध्यायांतु सतत तत्पर आसचे वाल्मीकीनि विद्वानांतु श्रेष्ठ आशिल्ले मुनि नारदांक विचरलें “को न्वस्मिन् सांप्रतं लोके गुणवान् कश्च वीर्यवान् | धर्मज्ञश्च कृतज्ञश्च सत्यवाक्यो दृढव्रतः || चारित्र्यं च को युक्तः सर्वभूतेषु को हितः | विद्वान् कः कः समर्थश्च कश्चैक प्रियदर्शनः || आत्मवान् को जितक्रीडो द्युतिमान् कोऽनसूयकः | कस्य बिभ्यति देवाश्च जातरौषस्य संयमे ||” - वर्तमान कालांतले संसारांतु कोण गुणवान् वीर्यवान् धर्मनिष्ठ सर्वोपकार करचो सत्य उलोवचो आसून व्रत पालन करचांतु दृढ निश्चयी गुणवान् वीर्यवान् धर्मनिष्ठ सर्वोपकार चारित्र्यंतु संपन्न सर्व प्राणीले हित साधचांतु तत्पर विद्वान् सामर्थ्य संपन्न अत्यंत सुंदर जितेन्द्रिय कोपावयर अंकुश दवरचो तेजस्वी कोणांलोयी मत्सर ना करचो युद्ध स्थगित जाले नंतर सुद्धां देव भयान थरथरताचि असलो पुरुषोत्तम कोण आसतालो ?

वाल्मीकीले हें वचन आयकून त्रिकोज्ञानी नारदऋषीन अत्यानंदान ‘आयक’ म्हणत सांगलें किं हे मुने जे गुण तूवें निरूपण केलिले आसाचि ते अनेक आसून एकचि मनुष्यांतु मेळचें कठीण आसा . तरिची सर्व गुण संपन्न आसून पुरुषोत्तम मानवश्रेष्ठ म्हणूं इक्ष्वाकु वंशांतु जन्माक आयिलो आसून संसारांतु राम हे नांवान प्रसिद्ध आसा जो जीतेन्द्रिय महापराकमी कांतिमान धैर्यवान् मनावयर संयम आशिल्लो बुद्धिमान् नीतिमान् उत्तम वक्ता सुंदर शत्रूवयर विजय प्राप्त करचो तसलो आसा . तागेली नियंत्रण शत्रूवयर आसून तागले खांदे रुंद हात लांब दिंबी पर्यंत पावताचि . मान शंखातारेन आसून तागेलो धनुष्य व्होड आसा . गळयाचे सकयलो भाग मांसल आसून माथे आनि कपाल सुंदर आसा . चमकुवचांतु रुबाव उंचाय यथारोग्य आनि अवयव प्रमाणित आसाचि . कांति तुकतुकीत वक्षस्थल भरभरीत दोळे विशाल आसून तांतूत पराकमाचे सौन्दर्य दिसून येता . सर्व शरीरावयर शुभ लक्षण आसून तो धर्मज्ञ सत्यप्रतिज्ञ प्रजेचे हित करचांतु दक्ष कीर्तिमान् ज्ञानी पवित्रे जितेन्द्रिय मनावयर एकागता आसता . प्रजापतीतरेन प्रजेचे पालन करचो लक्ष्मीसंपन्न शत्रूलो नाश करचो प्राणि आनि धमाचो रक्षण करत आसता . स्वधर्मपालन स्वजनांले रक्षण वेद वेदांगांतु पारंगत सर्व शास्त्रचो अर्थ आनि रहस्य समजून घेवचो स्मरणशक्ति आनि प्रतिभेन संपन्न सर्व लोकांलो मोगाचो सज्जन उदार कालजान स्वभावान चतुर आसा . “बहवो दुर्लभाश्चैव येत्वया कीर्तिता गुणाः | मुने वच्यम्याहं बद्ध्वा तैर्युक्तः श्रुयतां नरः || इक्ष्वाकुवंश प्रभवो रामो नामजन श्रुतः | नियतात्मा महावीर्यो द्युतिमान् धृतिमान् वशी || बुद्धिमान् नीतिमान् वाग्मी श्रीमान् शत्रुनिबर्हणः | विपुलांसो महाबाहुः गूढजङ्ग अरिदमः | अजानुबाहुः सुशिराः सुललाटः सुविक्रमः || समः समविभक्तांगः स्निग्धवर्णः प्रतापवान् | पीनवक्षा विशालाक्षो लक्ष्मीवान् शुभलक्षणः || धर्मज्ञः सत्यसंधश्च प्रजनां च हितै रतः | यशस्वी ज्ञानसंपन्नः शुचिः वश्यः समाधिमान् || प्रजापतिसमः श्रीमान् धाता रिपुनिषूदनः | रक्षिता

जीवलोकस्य धर्मस्य परिरक्षिता ॥ रक्षिता स्वस्य धर्मस्य स्वजनस्य च रक्षिता | वेदवेदांग
तत्त्वज्ञो धनुर्वेदे च निष्ठितः ॥ सर्वशास्त्रार्थं तत्त्वज्ञः स्मृतिमान् प्रतिमानवान् | सर्वलोकप्रियः साधुः
अदीनात्मा विचक्षणः ॥.

जे तरेन नदी सागराक मेलचाक व्हांवता ते तरेन सज्जन ताका मेलचाक येताचि . ती
सद्वर्तीनि आनि सवः समभाव दवरत आशिल्यान तांगेलें दर्शन सर्वाक प्रिय आसता .
कौसल्येली आनंद वाढीवची सर्व गुणांन परिपूर्ण समुद्रातरेन गंभीर हिमालया तरेन धीर विष्णु
तरेन पराकमी चन्द्रातरेन शीतल प्रलयकालांतले अग्नि तरेन कोपिष्ट पृथ्वीतरेन क्षमाशील सत्य
पालन करचांतु दुसरो यमधर्मराय जावनुं आसा ‘सर्वदाभिगतः सद्भिः समुद्र इव सिंधुभिः | आर्य
समश्चैव सदैक प्रियदर्शनः ॥ स च सर्वगुणपेतः कौसल्या नंदवर्धनः | समुद्र इव गांभीर्ये धर्येण
हिमवान् इव ॥ विष्णुना सदृशो वीर्ये सोमवत् प्रियदर्शनः | कालाग्निसदशः क्रोधी क्षमया
पृथिवीसमः ॥ धनदेन समस्त्यागे सत्ये धर्म इवापरः | तं एव गुणसंपन्नं राम सत्यपराक्रमम् ॥’

नारदालें तें वचन आयकून ते वाणिविशारद धर्मात्मा वाल्मीकीन शिष्यांसहित ते
महामुनीलि पूजा केली . तदनंतर यथायोग्य सन्मान स्वीकारनुं देवर्षी नारदांनि वाल्मीकीलि
अनुमति घेवनुं आकाशमार्गान विगड लोकाक प्रयाण केलें . वाल्मीकी मुणीले मनांतु रामाले
व्यक्तिमत्व प्रतिबिम्बित जालिल्यान दोन घटके नंतर तमसा नदीचे तीरावयर येवनुं आपण्याले
शिष्यांक सांगलें - “भारद्वाज पलय हो घाट कितलो सुंदर आसा . सत्पुरुषालें मन जितलें स्वच्छ
आसता तितले स्वच्छ हें उदाक आसा . चिखलाचें नंव सुद्धा ना . तमसचे हे निमल उदकांतु हावुं
न्हांवनु घेतां . हांगा मोगली कलश दवर आनि वल्कलवरुं दी” . शिष्य भारद्वाजान आपण्याले
गुरु मुनि श्रेष्ठ वाल्मीकीक वस्त्र दिलें .

शिष्यान दिलिले वस्त्रं घेवनुं थंयचे विशाल वनाचि शोभा पलयत उरले . तेन्नां ते
जितेंद्रिय मुनीक एकमेकांपासून विलग ना जावचे आनि अत्यन्त मधुर अवाजान किलबिल करचे
एक कौश्ल पक्षीचि जोडि द्रिश्टीक पडलि . तांगेले माथ्याची रंग लाल तांबूस आसून ते कामासक्त
आशिल्ले . पलयत आसताना पापबुद्धीन ग्रस्त जालिलो आनि समस्त जंतूबरोबर अकारण वैर
करचे एक निशादान थंय येवनुं ते पक्षीमदले नर पक्षीक बाण मारलो आनि ती पक्षी रक्तबंबाल
जावनुं जमीनीवयर पडनुं पंख फडफडायत तडफडचाक लागली . नर पक्षीलि हत्या जालिलि
पोळोवनुं नर पक्षीलो वियोग जालिल्यान कौश्ली अत्यंत दुःखान आर्तस्वरान किंचालचाक
लागलि . ते पक्षीलि दुर्दशा पोळोवनुं स्वभावतः करुणेचे आश्रयस्थान जावनुं आशिल्ले ते धर्मा
त्मा ऋषीले कालजांतु दया आयलि . ‘हो अधर्म आसा’ हे भावनेन ते निशादाक उद्देशून म्हळलें
“मा निषद प्रतिष्ठां त्वंअगमः शाश्वतीः समाः | यत् कौश्लमिथुनादेकं अवधीः काममोहितम् ॥” -
निशादा तुका केन्नांयी शांति मेलचि ना . कारण तूवें हे दोन कौश्ल पक्षीमदले कामासक्त
जालिले एकाचें कांयी अपराध नासताना हत्या केलिली आसा . अनपेक्षित तोंडांतल्यान भायर

पडिले हे शब्दांवर जेन्नां विचार केलो तेन्नां तांगेल मनांतु चिंता आयली की 'अरे हे पक्षीले शोकान पीडित जालिले हांवें हें कितें उलयलें ?'. मुनिश्रेष्ठ वाल्मीकीनि विचाराचे अंताक आपण्याले शिश्याक उद्देशून म्हळें "बाला शोकान त्रसिले मोगेले तोंडांतल्यान जें वाक्य भायर पडलें तें चार चरांतु बांदिल्लें आसा. प्रत्येक चरणांतु बरोबर हम्हाळयार आठ आठ अक्षर आसून वीणेवर वाजोवचें शक्य आसा. देखून हें वचन निश्चित श्लोकरूपान आसचाक जाय.

मुनीले हे शब्द आयकून तांगेले शिष्य भरद्वाजाक आनंद जावनुं तांगेले उत्रंचे समर्थन करत म्हळें "व्हय हें वाक्य श्लोकरूपान आसचाक जाय". शिश्यालें हए उत्तर आयकून मुनीक विशेष आनंद जालो. ते उत्तम तीर्थांतु विधिपूर्वक स्नान केलें नंतर तेचि विशयाचो विचार करत परत आश्रमाक येवनुं पावले. विगविगड उं उलयत आसल्यारिणी तांगेलें सर्व लक्ष्य ते श्लोका वयर केंद्रित जावनुं आशिल्लें. तेन्नां अकस्मात् मुनिश्रेष्ठ वाल्मीकीक भेटचाक स्वतः सर्व विश्वाचो पिता चतुर्मुख ब्रह्मदेव आश्रमांतु आयिले पोळोवनुं अत्यंत आश्चर्य जालिल्यान महाशी तत्परतेन हात जोडनुं मन आनि इन्द्रिय ताब्यांतु दवरनुं उभे राबून स्तब्ध उरले. थोडे समय नंतर ताणीं ब्रह्मदेवांक आसन दिलें पूजा स्तुति करनुं चरणांक विधिवत प्रणाम करनुं तांगेले कुशल समाचार विचरलें. आसनावयर विराजमान जाले नंतर वाल्मीकी मुनीक बसचाक सांगलें. आज्ञेक अनुसरून लोकपितामह ब्रह्मदेवा मुखार बाशिले आसल्यारिणी कौर्य पक्षी विशय आनि अपाण्यान दिलिले शापाचें अनौचित्य लक्ष्यांतु येवनुं वाल्मीकीले मन अजून चिंतित आशिल्लें - "अरे ॐ कोणालि बुद्धि सदाकाला वैराभावनेन चलत आसता दुष्ट बुद्धी असता ते पापी व्याधान कांयी अपराध नाशिल्ले मधुर कलकलाट करचे कौर्य पक्षीले प्राण घेतले. तांगेले आर्त स्वरान व्याकुळ जालिले नंतर जो श्लोक निशादाक उथेंशून उच्चारिलो तो श्लोक ब्रह्मदेवाले मुखार परत सांगून दाखयलो.

ब्रह्मदेवाक वाल्मीकीलि मनस्थिति समजलि. देखून ते हसत म्हणाले "ब्रह्मन् जे शब्द तुमगेले मुखांतल्यान भायर पडले ते मोगेले प्रेरणेनचि तुमगेले मुखांतल्यान छंदोबद्ध श्लोकरूपान उच्चरचांतु आयले. अन्यथा विचार करतनासताना श्रीरामाले संपूर्ण चरित्र ते छंदांतु तुमकां करचाक जाय. श्रीराम संसारांतु सर्वांपेक्षा श्रेष्ठ धर्मात्मा आनि धीर पुरुष म्हणुं प्रख्यात आसा. तुममी नारदाले मुखांतल्यान जे तरेन आयकलें ते तरेन चरित्रांतु वर्णन करा. तुमकां श्रीरामाले विशय सीता लक्ष्मण आनि राक्षसांविशय ज्ञात अज्ञात प्रकट आनि अप्रकट संदर्भ आसताले ते सर्व तुमकां समजतले. खंयचेयी वृत्तांत असत्य आसचो ना. जो पर्यन्त हे पृथ्वीवर नदी व्हांवतालि पर्वताचि सत्ता आसतालि तो पर्यन्त संसारांतु रामायणाचि कथा प्रचारांतु आसतालि - "रहस्यं च प्रकाशं च यद्दत्तं तस्य धीमतः | रामस्य सहसौमित्रे राक्षसानां च सर्वशः | वैदेहाश्चैव यद् वृत्तं प्रकाशं यदि वा रहः || तच्चप्यविदितं सर्वाविदितं ते भविष्यति | न ते वाग् अनृता काव्ये कचिदत्र भविष्यति || कुरु रामकथा पुण्यां श्लोकबद्धां मनोरमाम् | यावत् स्थास्यति

गिरयः सरितश्च महीतले ॥ तावद् रामयणकथा लोकेषु प्रचेरष्यति ॥” . हे तरेन सांगून ब्रह्मदेव थंयचान अंतर्धान जाले .

वाल्मीकीक आनि तांगेले शिश्यांक ही अघटित घटना लक्ष्यांतु येवनु आश्चर्य जालें . मागीर तांगेले सर्व शिश्य परत परत ते श्लोकाचो उडगास करत विस्मयान आर्पआपसांतु म्हणाले “आमगेले गुरुदेवान कौत्रचपक्षीले दुःखान व्यथित जावनुं जे समसमान अक्षराचे चार चरणांचो छंद निर्माण केलो तो तांगले कालजांतले दुःख वाणीतल्यान भायर व्यक्त जालिलो आसा” . ब्रह्मदेवान दिलिले योगद्रिश्टीन नारदमुनीनि जे तरेन पयलें महात्मा नारदांनि निरूपण केलिलें ते तरेन धर्म अर्थ सयत हित आशिल्ले रामालि कथा तीक्ष्ण बुद्धीचे धर्मात्मा वल्मीकीन हातावयले अमलक् फलातरेन तत्वतः पळयलें . मागीर दभाचे आसनावयर बसून हातान उदकाचे स्पर्श करनुं दोनी हात जोडनुं सर्व संसाराक सुख दिवचें रघुवंशाचे श्रीरामालो जन्म विष्णूले अवताररूपान जालिलें धर्म आनि वैभव पूर्ण करचें इच्छित फल दिवचें मनोहर अर्थपूर्ण आनि विलोभनीय वेदातरेन पविः पुण्यशील पाप नाशकरचें सहस्र श्लोकांचे एक महाकाव्य विस्तारान निर्माण केलें .

काव्य पूर्ण जाले नंतर तांका दिसलें कीं हें काव्य वाचन किंवा गायन वाद्यांचे माध्यमंतल्यान रस श्रुङ्गार करुणा हास्य रौद्र भयानक वीर्यदि रसनिरूपण मधुर अवाजंतु करचाक जाय . गायन शैलींतुले ज्ञान खंय सुरवात आनि खंय स्वस्थ आसता हें स्वरांतु संपन्न गन्धर्वा तरेन जाणचाक जाय . हे तरेन विचार करत आसताना आश्रमवासीले वस्त्र धारण केलिलें रूपान सुंदर आनि लक्षणवंत मधुर स्वर आनि संभाषण करचे लव कुश थंय येवनुं महापीले पादस्पर्श करनुं नमस्कार केलो . वेदज्ञानान परिपूर्ण आशिल्ले ते दोन मैधावीक पोळोवनुं ते स्वयंसिद्ध ऋषीन वेदांचो अर्थ सुदृढ करचाक तांगेले मधुर स्वरांतु तें उत्तम महाकाव्य स्मरण आनि निरूपण करनुं घेवचें निश्चय केलें .

ते दोन बालकांनि ते धर्मपूर्ण आख्यानाचें पूर्णतरेन स्मरण केलें आनि आपण्याले गायन कौशल्यान ऋषी साधू ब्रह्मण ज्ञानी जन आनि प्रतिष्ठित मनुष्यांले सभेंतु अर्थ आनि मर्म समजून घेवनुं ते काव्य प्रस्तुत केलें . तें आयकून समुदायांतु जमिले ते धर्म वत्सल सभेंतु आनंदाश्रु व्हांवनुं सर्वांनि साधु साधु^८ बरें बरें आसा म्हणुं प्रेमान प्रशंसा करत लव कुशांक वाखाणयलें . हे काव्य विशेष करनुं माधुर्य आनि अर्थपूर्ण आसून पूर्व कालांतलें अख्यायिका आसल्यारिणी वर्तमानकालांतलि घटना अशें भास जाता . ते दोन भावांनि तें महाकाव्य आपण्याले शुद्ध अर्थपूर्ण लयबद्ध मधुर आनि सुस्वर अवाजांतु म्हणुं दाखयलें . तें महाकाव्य आयकून जमिले सर्व श्रोतागणांले कान मन आनि कालीज पूर्ण तरेन आनंद सुख आनि समाधानान प्रभावित जाले . श्रीरामान सभेंतु उपस्थित जनांक सांगले “शरीरान लक्षणवंत आशिले हे दोन

ऋषी पुत्रांनि हे काव्य गायनान मेगेर्ले कालीज स्पर्श केलिले आसा . देकून ते महाकाव्य सर्वांनि आयकूवचे आवश्यक आसा” .

भावनेतु समाविष्ट जावनुं ते दोगगांकयी साधु जनांनि आशीर्वाद दिले . ते म्हणताले “हे गीत एक सर्वस्वी महद् आश्चर्याचे आसून दीर्घायुष्य आनि पुष्टि इतले न्हंय तर जनांक सुख आनि माधुर्य दिवचे तसले आसा” . खंय खंय ते निरूपण जाता थंय थंय ते महाकाव्याचि प्रशंसा जावचाक लागलि . जनसामान्यांतु ते महाकाव्य प्रचलित जले नंतर शूंक परावृत्त करचे श्रीरामान ते लव कुश भावांक राजदरबारांतु हाडनुं सन्मान केलो . मागीर तांका आपण्याले मन्त्र्याले बरोबर श्रीराम लक्ष्मण शत्रुघ्न आनि भरतांक एक विलक्षण आनि अर्थपूण आशिल्ले महाकाव्य दैवी संपदेन प्रभावि भावांनि केलिले निरूपण आयकले .

00000

अध्याय 2

पुरातन कालांतु प्रजापती पासून जे अनेक यशस्वी वीर राजे हे धर्तरीवयर राज्य करताशिल्ले तांतूत इक्ष्वाकू वंशांची दशरथ नावांची राजा आसून तागले राजधानी अयोध्या इन्द्रदेवाले अमरावती तरेन शोभत आसून दरबारांतु सामन्त राजे वशिष्ठ वामदेवा तसले ऋषिगण साधु संत विद्वान् राजाक आनि राज्याक वैभव प्राप्त करनुं दीत आसताले . पुण असले प्रतिभावान राजाक वंश वृद्धि जावचाक सन्तान नाशिल्ल्यान तो सदा दुःखी असतालो . देकून ताणे पुत्र शन्तान जावचे खातीर पुत्रकामेष्टी यज्ञ करचो विचार केलो . तक्षण आपण्याले सुमन्त नांवाचे प्रधान मन्त्रि आपण्यालो विद्वान ऋषितुल्य पुरोहितगण - वामदेव जाबाल काश्यप आनि वशिष्ठां आपयले . दशरथ राजान अश्वमेध यज्ञ वैदिक रीत रिवाजा प्रमाणे करचे निश्चय केले .

राजाले वचन आयकून वशिष्ठ वामदेवा तसले ऋषिगण साधु संतांनि साधु साधु - तशेंचि जावूं तशेंचि जावूं आनि “राजा तुगेले विचार स्तुत्य आसाचि . देकून समयोचो विलंब करत नासताना यज्ञ यशस्वी तरेन पूर्ण करचाक सरयू नदी तटावयर प्रशस्त यज्ञमण्डप बांदचाक आज्ञा दीवका” म्हणुं राजाले उत्रंचे अनुमोदन केले . ऋषितुल्य ज्ञानी पुरुषांले वचन आयकून संतोष पाविले राजा दशरथान ज्ञानी गुरुजनांनि सांगिल्ले तरेन यज्ञाचो समारंभ सुरवात करचाक योग्य ती बेवस्था निर्माण करचाक आदेश दिलो . सरयू नदीचे उत्तर दिशेन तो यज्ञमण्डप बांदचांतु आयलो . अश्वमेध यज्ञाचो घोडो तयार केलो . यज्ञ समारंभ विधिनियमानुसार अचूक संपन्न जावचाक निष्णात ब्राह्मणांक आमन्त्रित केले . ऋषीगण आनि मन्त्री आपआपण्यांक सोंपयिले काम पूर्ण करचाक गेले की दशरथ राजा राजभवनांतु प्रवेश करनुं आपण्याले राण्यांक पुत्रकामेष्टी यज्ञ करचे निर्धार सांगलो . राजाले वचन आयकून राण्यांक अत्यन्त आनंद जालो .

सुमन्त्र मन्त्रीन राजाक पुत्रकामेष्टी यज्ञाचे महात्त्व सांगत वेद आणि वेदांगाचो जाणकार ऋषी ऋष्यशृङ्गाक आमंत्रित करचाक अनुमोदन करत ते ऋषी विशय एक पुरातन आख्यायिका सांगालि. अति प्राचीन काळांतु कश्यप नांवाचे एक मुनीक विभाण्डक नांवाचो एक पुत्र आशिल्लो आनी ऋष्यशृङ्ग नांवाचो नातू आशिल्लो. रानाचे वातावरणांतु जन्माक येवनुं रानाचे वातावरणांतु वाळिल्यान ऋष्यशृङ्गाक दुसरे कोणांलोयी संपर्क नाशिल्लो आनि बापयले छत्रछायेंतु प्रभावित जालिल्यान ब्रह्मचर्य व्रताचें परिपालन आनि बापयले देखरीके सकयल यज्ञयाग करत आसतालो.

ते काळांतु रोमपाद अंग राज्याचो राजा आशिल्लो. ते राजाले हातांतल्यान अधर्म वेव्हार जालिल्यान तागेली राज्यांतु पावूस पडत नासताना दुष्काल पडलो. रोमपाद राजान दरबारांतले गुरुब्राह्मणांले अभिप्राय घेवनुं विभाण्डक ऋषीलो पूत ऋष्यशृङ्गाले कडचान यज्ञसमारंभ करीवनुं घेतलो. रोमपाद राजान ताजें उपरांत आपणयालि राजपत्री शांता हिगेली विवाह ऋष्यशृङ्गाले बरोबर संपन्न केली. हे तरेन ऋष्यशृङ्गा कडचान यज्ञ समारंभ यशस्वी केली जाका लागून राज्यांतु पावूस पडलो आनि धर्तरेर सुजल आनि सुफल जालि. प्रजेले सुख द्विगुणित जालें आनि सर्व राज्य शांति समाधन आनि समृद्धीन परत शोभचाक लागलें.

अंग राज्याचो रोमपाद राजा अयोध्येचे दशरथ राजालो लांबचो संबन्धी आशिल्ल्यान ऋष्यशृङ्ग वास्तवांतु जांवय तरेन आशिल्लो. देकून ऋष्यशृङ्गाले देखरीके सकयल राजा दशरथान पुत्रकामेष्टी यज्ञ समारंभ सफल करनुं पुत्र प्राप्ति जालिल्यान पितृऋणांतल्यान मुक्त जावचि मनीकामना पूण करचें ठरयलें. पुण ते जाणताले की ऋष्यशृङ्गाक आमंत्रित करचें कठीण आसा. कारण ऋष्यशृङ्ग अरण्यांतलो रहिवासी आसून सतत यज्ञ आनि तप करचांतु संलग्न आसता. देकून रोमपाद राजाले राजवाड्यांतु ऋष्यशृङ्ग आपणयानि पत्नि शांता हिगेली सयत वास्तव्य करनुं आसा म्हणुं जाणनुं दशरथ राजान स्वतः आपणयाले राजदरबारांतले मन्त्रि गुरु जनांक घेवनुं ऋष्यशृङ्गाक भेटचाक रोमपादाले राजाले दरबारांतु गेली. थंय ताका आपणयालि पत्नि शांते बरोबर सूर्या तरेन तेजपुंज आनि यज्ञाग्नि तरेन प्रभावी ऋशीलें दर्शन घेतलें. रोमपाद राजाक आपणयाले मित्र दशरथाक पोलेवनुं अतीव आनंद जालो. रोमपाद राजान आपणयाले जांवय ऋष्यशृङ्गालो परिचय करनुं दिलो.

मागीर योग्य समय साधून दशरथ राजान रोमपादाका आपणयान आयिलो उद्देश व्यक्त केलो. राजा दशरथ म्हाणालो की आपणयाले कुळाक वारसदार आनि राज्याक युवराज नाशिल्यांन तो आनि प्रजा अत्यंत दुःखी आसाचि. देकून पुत्रकामेष्टी यज्ञ करचि इच्छा तागेली मनांतु उत्पन्न जालिली आसा. ते यज्ञाचें पौरौहित्य ऋष्यशृङ्गाले हातांतल्यान जावचाक जाय ही तागेली मनीषा जावनुं आसा. देकून ऋष्यशृङ्गाक आनि तुमकां सर्वांक अयोध्या नगरीक आमंत्रित करचे खातीर तो आयिलो आसा. तें आयकून राजा रोमपादाक अत्यंत आनंद जालो. ताणें राजा दशरथाले इच्छा आदर केली आनि ऋष्यशृङ्ग आनि पुत्रि शांतेक राजालि इच्छा पूर्ण करचे खातिर शीघ्र आयोध्येक वच्चक वीनन्ति केलि. ऋष्यशृङ्गान आपणयाले मांवालि आज्ञा मान्य करनुं अयोध्येक राजा दशरथालि इच्छा पूर्ण करचे खातिर संमति दिलि. राजा दशरथान

आपण्याले वीनंतीक मान्यता दिलिल्यान ऋणनिदर्शन आणि सुख समाधानान राजा रोमपादाक आभार व्यक्त केले.

आयोध्यके प्रयाण करचे पर्ये नगराचे जनां शुभ समाचार दिवचाक आणि ऋषी ऋषश्रुडगाले यथायोग्य स्वागत जावचाक राजा दशरथान घोड्या वयल्यान दूत धाडनुं दिल. हांगा आयोध्येतु नगराचे राजमार्ग उदाक प्रोक्षण करन स्वच्छ दवरचांतु आयले. रंगबेरंगी फुल्लानि तोरण आणि ध्वज पताक्यानि शोभित श्रुडगार करचांतु आयले. अयोध्या नगरी वीणा नादस्वर बांसूरी ताल मृदंगाचे सुमधुर अवाजान दुमदुमतालि. नागरिकांनि दाखयिली आदर मोग आणि स्वागत स्वीकारत ऋषश्रुडगान आपण्यालि पत्नि शांते सयत अयोध्या नगरींतु प्रवेश केली. दशरथ राजान ऋषश्रुडग आणि शांतेक आपण्याले अन्तःपुरांतु व्हरनुं राज घरायांताले सर्व राण्यांलो आणि अन्य स्त्रीयांलो परिचय करनुं दिली. शास्त्रोक्त आणि रीत रिवाजा प्रमाणे पूजा करनुं मान सन्मान दिवचांतु आयली. ऋषश्रुडग आणि शान्ता समाधान पावले. आपण्याले राज्यांतु ऋषश्रुडगाक हाडचांतु आपूण यशस्वी आणि कृतार्थ जाली म्हणुं दशरथ राजाक आनुभव जाली.

वसंत ऋतुचे आगमन जाले तेन्नां काल समय तिथी दिवस पोळोवनुं राजा दशरथान आपण्याले मन्त्र्यांक यज्ञ समारंभाक जे जाय ते सर्व प्राप्त करनुं दिवचाक आज्ञा दिली. सरयू नदीचे काठावर यज्ञ मण्टप बांदचाक आयली. मिथिलेची राजा जो सत्यवादी म्हणुं तीन लोकांतु प्रसिद्ध आशिले राजा जनकाक आमन्त्रित करचाक स्वतः सुमन्ताक धाडले. तेचि तरेन अत्यन्त मैत्रि आशिल्ले काशीची राजा स्वतःची श्वशूर केकयेचा राजा कौसल राज्याची राज भानुमन्त मगधराज्यचे प्राप्तिनान राजा अंग प्रदेशाची रोमपाद राजा हे सर्व निमन्त्रित राजे आसनस्थ जालिले. भारतवर्षाचे सर्व आमन्त्रित केलिले राजांनि आसन घेतले ते सुशोभित जालिले ते यज्ञमणपांतु मागिर राजा आपण्याले तिन्नी राण्याबरोब प्रवेश करतालो जाली.

मागिर सूर्यातरेन तेजःपुञ्ज आणि यज्ञकुण्डांतले अग्नि तरेन प्रभावित दिसचे ऋषि ऋष्यश्रुगाले सन्मुख वचून नमस्कार केली. आणि आपण्यालो पुत्रकामेष्टी यज्ञ समारंभाचि सुरवात करचे खातिर आमन्त्रित केले. ऋषि ऋष्यश्रुगान ती इच्छा पूर्ण करचे मान्य केले आणि यथायोग्य रीतीन वैदिक यम नियमांनुसार शास्त्रोक्त पद्धतीन यज्ञ प्राप्तीखातिर आदेश दिली. यज्ञ समारंभ शारु आणि यज्ञसंस्थेचे संपूर्ण ज्ञान प्राप्त आशिल्ले. ऋषी ऋष्यश्रुडग प्रधान पुरोहितरूपान ऋषी सुयज्ञ वामदेव काश्यप आणि कुलाचे पुरोहित वरिष्ठ यज्ञ समारंभांतु सहभाग जाले. तांका नमस्कार करनुं तांगेली यथायोग्य गौरव सन्मान करचांतु आयली. यज्ञाचि विधिपूर्वक शास्त्रोक्त रीतिन सुरवात जाली. तांगेले आदेशानुसार एक अश्व सोडचांतु आयली. इन्द्रादि देवतेलि पूजा करनुं यज्ञमण्डपांतु आसन ग्रहण करचाक आमन्त्रित केले. सर्व विधि नियम अचूक आणि योग्य रीतीन पूर्ण करचांतु आयले. विद्वान ब्राह्मण बुद्धिजीवी वृद्ध अशाक्त दरिद्र जनांक दान दिवचांतु आयले. मागिर गरुड पक्षीले आकाराची यज्ञ कुण्ड रचोवचांतु आयली. प्रधान राणी कौसल्येन यज्ञकुंडाचि प्रदक्षिणा करनुं यथायोग्य अर्घ्य प्रदान केले.

राजा दशरथान मागिर ऋष्यश्रुङ्गका नमस्कार करुनुं निवेदन केलें की यज्ञाचि पूर्णाहुति दिवचाक तो एकलोचि अधिकारी पुरुष जावनुं आशिल्यान तो समय अयिल्यान ती विधि सुरु करचाक जाय . ऋषी ऋष्यश्रुंग थोडे समय ध्यान करुनुं अथर्ववेदांतु सांगिल्ले पुत्रकामेष्टी यज्ञ संपन्न करचो निर्धार केलो . यज्ञाचि सुरुवात जाले की यज्ञकुण्डाचे चारी बाजून देव गण आप आपण्यालो हविचो भाग स्वीकारचाक एकत्रित जाले . यज्ञाचि सुरुवात जावचे पयलें सर्व देव गन्धर्व यक्ष ऋषीगणांनि प्रजापति ब्रह्मदेवाक उद्देशुन प्रार्थना केलि किं “भगवान् रावण नावाचो एक राक्षस तांका त्रास दीत असता . ताका तुगेलो पासून वर प्राप्त जालिल्यान तो अनियन्त्रित आसा . नियंत्रणेंतु हाडचे देवगणांक शक्य जालें ना कारण ताणें वर मागताना स्पश्ट केलिलें की तो गन्धर्व यक्ष देव किंवा अन्य दानवां पासून मरण पावचें असंभव आसचाक जाय . देकून ताका नियंत्रणेंतु हाडचे शक्य जायना .” तेन्नां ब्रह्मदेवान सांगलें की तागले अहंकाराक लागून ताणें मनुष्य जातीचो उल्लेख केलिलो नाशिल्लो .

हे तरेन ब्रह्मदेवान देवगणांले सांत्वन करताना थंय काले ढगांतल्यान स्वयंप्रकाशित सूर्य उदयाक आयिले तरेन शंख चक्र गदा पद्म धारण केलिलो चतुर्भुजरूपी पीतांबर भांगराचे आभरण धारण केलिलो श्री विष्णु आपण्याले गरुड वाहनावयल्यान अकरमात् प्रगट जालो . तो आयिले पोळोवनुं सर्वांक आनंद जालो . जमिले सर्व देवांनि सत्कार करत ताका नमस्कार केलो . विष्णूक प्रार्थना करत सांगलें की दुस्त जनांलो नाश आनि साधु संताले संरक्षण हेंचि तागलें महत्कार्य जावनुं आसा . ते मूर्ख राक्षसाले अहंकाराक लागून सर्व देव गन्धर्व यक्ष साधु पुरुषांलें जीवन त्रसदायक जालिलें आसा . देकून राजा दशरथाले पुत्ररूपान तुंवे जन्म घेवनुं लोक कण्टक जावनुं आशिल्ले रावणालो रणांगणांतु विध्वंस आनि साधु संताले संरक्षण करचें अत्यन्त आवश्यक आसा . देकून आमिं तुका शरण आयिले आसाचि . किंबहुना सर्व देवगण गन्धर्व यक्ष ऋषीगण हेचि कारणाक लागून हांगा जमिले आसाचि . देव ऋषीली ही वीनंति आयकून तीन लोकाचो अधिपति विष्णून आश्वासन दिलें की तो रावण तसले राक्षसालो नाश करनुं तीन लोकांतले साधु संताले रक्षण करचे खातीर निश्चितरूपान दशरथाले कुळांतु मनुष्यरूपान जन्म घेवचो आसा . हे आश्वासनान सर्वांक अत्यानंद आनि समाधान जालें . श्री विष्णु वैकुंठाक परतलो .

थोडे समय जालो आनि दशरथान निर्माण केलिले यज्ञकुण्डांतल्यान एक तेजस्वी ओजस्वी दिव्य यज्ञपुरुष प्रगट जालो . ताणे कालो आनि तांबडी रंगाचे वरू परिधान केलिलें आसून तागलें मुख तांबूस आनि आवाज मृदंगाचे अवाजा तरेन धीर गंभीर आशिल्लो . तागले मिश्र्यो आनि आंगावयले केश सिंहाले केशातरेन सुवर्ण वर्णाचे आशिल्ले . शरीराचो आकार रेखीव आसून सर्वांग आभरणान सुशोभतालें . आकारान पर्वता तरेन ऊंच आसून तागेलि वागणूक वाघातरेन आशिल्ली . तागले हातांतु झगझगचें तप्त भांगराचें आनि रुप्यान सजयिलें मायेन शोभचें सूर्य तरेन तेजोमय आनि अग्नि तरेन ज्वलन्त पात्र दैवी पायसप्रसादान झलकतालें .

ते यज्ञपुरुषान दशरथाक उद्देशून सांगलें , “हे राजन् हांवु ब्रह्मदेवान धाडिल्लो देवदूत आसा” . ते शब्द अयकून राजा दशरथ म्हणालो “ हे दिव्यपुरुषा ॐ तुका स्वागत करतां . हांवु

खंयचे तरेन तुगेलि सेवा करूंन्ह”. तो पुरुष म्हाणाली “ हे राजन् तूवे देवगणांचे यथायोग्य पूजा पाठ यज्ञ प्रार्थना केलिल्यान समाधन पाविल्ले तान्निं हें दैवी शक्तीन पूर्ण अभिषिक्त पायस प्रसादाचें भरिल्लें सुवर्ण पात्र दिलिलें आसा . तुका पुत्र आनि आरोग्य प्राप्त करणुं दिवचो तसलो हो पायसप्रसाद स्वीकार कर . पायसप्रसाद तुगेले पत्न्यांनि भक्षण केल्यार योग्य समयारि सन्तान प्राप्त जातालें”. राजा दशरथान यज्ञपुरुषालि प्रदक्षिणा घालणुं नमस्कार करणुं आभार प्रदर्शित हर्षानन्दान देवान दिलिलें तो पायसप्रसाद दारिद्र्यान प्रभावित जालिले मनुष्यान धनिक जालिले तरेन स्वीकारलो . नंतर तो यज्ञपुरुष जे तरेन अकस्मात् प्रगट जालिलो ते तरेन एक क्षणांतु अंतर्धान जालो .

यज्ञपुरुष कडचान दिव्य पायस प्रसाद रूपान प्राप्त जालिल्यान ऋष्यश्रुंग ऋषी अपण्याले गुरु वसिष्ठ आनि अन्य ऋषीवर्यांले आभार व्यक्त करणुं दशरथ राजा शरद ऋदांतूले चन्द्रकिरणान सर्व आकाश प्रकाशित जालिले तरेन आशिल्ले आपण्याले शांत सुख समाधानान भरिल्ले आपण्याले राजवाड्यांतु गेली . मागीर आपण्याले अन्तःपुरांतु आपण्याले राण्यांक सांगले “यज्ञपुरुषान दिलिलो हो पायसप्रसाद ग्रहण करणुं कुलाचे वृद्धीखातरि पुत्रप्राप्तीक करणुं दीवचाक जाय”. राजान ते पायसप्रसादाचो अर्ध भाग कौसल्येक दिलो . उरिले अर्ध भागांतल्यान एक चतुर्थ भाग सुमित्रे दिवणुं उरिलो चतुर्थ भागाचो परत अर्ध अर्ध भाग करणुं एक अष्टम भाग कैकेयीक आनि एक अष्टम भाग परत सुमित्रेक दिलो . तो पायसप्रसाद स्वीकारणुं दशरथाले राण्यांक अत्यन्त आनन्द समाधान जालो .

पुत्रकामेष्टी यज्ञ पूर्ण जाले की देव आपण्याले हविभाग वीकारणुं आर्ष आपण्याले स्थानाक परतले . राजा दशरथ सुद्धां यज्ञस्थानावयल्यान आपण्याले राण्यासयत राजधानीक प्रस्थान करतालो जालो . यज्ञसमरंभाक उपस्थित आशिल्ले राजे ऋष्यश्रुंग आनि वसिष्ठ ऋषीक नमस्कार करणुं आपण्यले राज्याक परत गेले . मुनि ऋष्यश्रुंग दशरथाले हातांतल्यान योग्य सत्कार प्राप्त कतणुं आपण्याले पत्नि शांता आनि राजा रोमपादासयत परतले . ताजे नंतर राज दशरथ आपण्याले राजधानींतु तो सुखाचे क्षणाचि आतुरतेन पलयत राज्य करताले जालो . तो पायसप्रसाद ग्रहण केलिल्यान ते सर्व राण्यो कालांतरान अग्नि आनि सूर्यातरेन प्रभावी गर्भवति जाल्यो .

योग्य समय आयलें की तेजपुत्रज दिसचे कौसल्येन दैवी लक्षणान शोभचे तांबूस रंगाचे दोळे लंब हात तांबूस रंगाचे ओठ आशिल्ले मृदंगाचे अवाजतरन गंभीर आवाजाचे सर्व इक्ष्वाकू कुलाक आनंद दिवचे सर्व जगाक सुख दिवचे श्री विष्णूले प्रतिरूप जशें आशिल्ले वसिष्ठ ऋषीन सांगिल्ले तरेन समस्त जनांक सुख दिवचो तसले “रमन्ते सवे जनाः गुणै अस्मिन् इति रामः |” रामाक जन्म दिलो . रामाक जन्म दिले नंतर जे तरेन अदिति इन्द्रा जन्म दिले नंतर तेजान शोभतालि ते तरेन कौसल्या शोभचाक लागलि . कैकेयीन विष्णूले चतुर्थ अंशरूपान आशिल्ले नंतर राज्य सांभालचो आसतालो “राज्य भरणान्” किंवा “बिभर्ति इति” म्हणुं भरत नांवाचे पुत्रक जन्म दिलो . सुमित्रेन राज्या खातिर धन हाडचे “लक्ष्मी संपन्नो |” किंवा “लक्ष्मी अस्य असीति |” म्हणुं लक्ष्मणाक आनि सर्व शत्रूंचो विनाश करचो आसा “शत्रून् हन्ता” किंवा “नित्य

शत्रुघ्न” म्हणुं शत्रुघ्नाक जन्म दिलो. राजा दशरथान् ब्राह्मण गोर गरीबांक अनेक तरेचे दान धर्म करुं सर्वेक सुख समाधान प्राप्त करुं दीवुं नामकरण जाले नंतर समयनुसर विगड सर्व संस्कार समारंभ पूर्ण केले.

राजा दशरथालो प्रथम पुत्र राम चेरडूवांतु स्वयंभू तरेन मुख्य जालो आनि सर्व चेरडूव सर्व वेदविद्या जाणताले आनि शूर वीर सर्वगुण संपन्न आसून जनसामान्यांले हितचिंतक आशिल्ले. ते सर्वोंतु राम महा तेजपुत्र सत्य वचनी आनि पराक्रमी शांत शीतल चन्द्रा तरेन निर्मल आनि सर्वोंतो इष्ट आशिल्लो. तो निश्चिरूपान हस्ती आनि घोड्यावयर नियंत्रि करचो धनुर्विद्येंतु निपूण महात्म्यांलि सेवा करचांतु सदा दक्ष आसतालो. ल्हानपणापासून अभिवृद्धीक प्रोत्सहित करचो लक्ष्मणालो रामाले प्रति सदा सर्वदा प्रेमभाव आसतालो. लक्ष्मी संपन्न लक्ष्मण रामाले विशय सेवाभावनेन रामालो प्ररिरूपाचे तरेन वागताशिल्लो. रामाक लक्ष्मणाशिवाय केन्नांयी नीद येनाशिल्ले किंवा माधुर्यान कितले पौष्टिक आसल्यारिची ते जेवण रूचनाशिल्ले. जेन्नां जेन्नां राम घोड्यावर सवार जावुं शिकार करचाक वतालो तेन्नां तेन्नां लक्ष्मण धनुष्य बाण घेवु तांगेले मागशीं वचतालो. लक्ष्मणालो भाव शत्रुघ्न भरतालो इष्ट आसून खंय खंय भरत आसतालो थंय थंय शत्रुघ्न आसतालो. भरताक सुद्धां शत्रुघ्ना वयर आपण्याले प्राणापेक्षा जास्त मोग आसतालो. राजा दशरथ हे चार भावांतो आपआपसांतलो मोग पोळोवुं ब्रह्म प्रजापतीन देवां बरोबर सुख समाधान अनुभवचे तरेन सुख समाधान आपण्याले चेरडूवां बरोबर सुख समधान अनुभवतालो.

000000

अध्याय 3

जेन्नां आपण्याले तेजस्वी चेरडूव पोळोवुं राजा दशरथ ब्रह्म प्रजापती तरेन सुखावलो तेन्नां तो तांगेले चार सुखभावी वगणूकीन प्रभावित कएचे राजपुत्रांक वेद आनि धनुर्वेद विद्येचें शिक्षण दिवचो विचार करत आसताले. तेन्नां एक दिवस अकस्मात् महातेजस्वी महामुनि विश्वामित्र अयोध्येंतु आयले. द्वारपालान येवुं राजाक तक्षण सांगले की ताका भेटचाक कुशिक कुलांतले गाधीपुत्र विश्वामित्र आयिलो आसा. राजा दशरथाक अत्यन्त आनंद जालो आनि आपण्याले पुरोहिताक मुखार दवरुं विश्वामित्रालें स्वागत करचाक सरसावलो. प्रखर तपाचे तेजान प्रकाशित जालिले ते ऋषीक आदर सन्मान स्वागत करुं एक आसना वयर बसयलें. विश्वामित्रांनि शास्त्रशुद्ध आनि परंपरेक लागून राजान दिलिले अर्घ्य स्वीकारुं राज्याचे प्रजेचें कुलाचे संबंधिक सोयरींले विशय राजाक विचारलें. राजदरबारांतले वसिष्ठादि ऋषीक भेटनु तांगेले विशय आस्था दाखयलि.

राजा दशरथाक मात्र विश्वामित्रांनि हे तरेन अकस्मात् आयिलें पोळोवुं सुखदानन्द जालो तरिची आश्चर्य जालें. राजान म्हळलें - “हे मुनिवर भयंकर दुष्काल आयिल्ले प्रदेशांतु पावूस

पडिल्ले तरेन किंवा निपुत्रिकाक सन्तान प्राप्त जालिले तरेन किंवा धन चोरीक गेलिले घरांतु परत संपत्ती प्राप्त जालिले तरेन तुमगेले आगमनान आमगेले नसनसांतु अमृताचि धार शिंपुडले तरेन आमिं सुदाश्चर्याचो आनंद अनुभवत आसाचि. देकून तुमकां स्वागत आसा. हे ब्रह्मर्षे तुमगेले ऋण खंवचे तरेन पूर्ण करूं शकताले हें तुमी सांगचाक जाय. तुमगेले आगमन आमगेले राज्याक निश्चितरूपान रात्रीचे अंधःकारांतु सूर्यालो उदय जलिले तरेन श्रेय आणि भाग्य दिवचो प्रसंग आसून मेगेले जीवनाचो सार्थक क्षण आसा. पयले तुमगेले महति राजर्षी म्हणुं आणि मागीर प्रखर तपस्या करुं तुमी ब्रह्मर्षीपद प्राप्त केलिल्यान तुमी पूज्य आसाचि. राजा दशरथालिं हीं मनाक आणि कालजाक स्पर्श करचि मधुर उत्रं आयकून ऋषी विश्वामित्राक आनंद आणि सामाधान जालो.

राजाक उद्देशून विश्वामित्रनि म्हलळें “हे राजन् तूंवे हे तरेन उलोवचें तुमगेले श्रेष्ठ कुलधर्मा क आणि वसिष्ठा तसले श्रेष्ठ गुरूक शोभचें तसले यथेचित वचन आसा. देकून मेगेले मनांतलि इच्छा हांतु निश्चिन्त जावनुं सांगता. ती इच्छा पूर्ण करचे दिशेन लक्ष्य केंद्रित कर. थोडे काल पासून हांतु लोककल्याणा खातीर एक यज्ञ करत आसा. पुण दोन मायावी राक्षस ते यज्ञांतु अडथळे हाडनुं नाश करचे कार्य करत आसताचि. यज्ञ पूर्ण जावनुं पूणोद्दति दीत आसताना मरीच आणि सूबाहु हे दोन भावांनि यज्ञकूदांतु रक्त शिंपडनुं यज्ञ अपवित्र केलिलो आसा. देकून ते प्रदेशांतल्यान माका स्थलांतर करचें आवश्यक जालें. माका तांगेले वयर कोध करचाक जायना कारण हांवे यज्ञाचे यम नियमान बांदिल्लो आसा. देकून तूंवे मेगेले यज्ञाचे रक्षण करचे खातीर स्वतःचे दिव्य सामर्थ्य आणि तेजान झलकुवचे रामाक दी. तो मगेलो यज्ञ आणि मेगेले रक्षण करतालो. मेगेले आश्रयांतु हांतु ताका अनेक तरेन मदत करूं शकतालो जाका लागून तो तीन लोकांतु लौकिक आणि कीर्ती प्राप्त करूं शकतालो. रामाले मुखार ते राक्षस विजय प्राप्त करचाक अशक्त आसून रामाका तांगेले विनाश करचें सहज साध्य आसतालें. मरणाक तयार जालिले ते दोन राक्षसांक रामाले बरोबर स्पर्धा करचाक जावचें ना. देकून राजा तुका कालजि करचें अनावश्यक आसून राक्षसांले मरण निश्चित आसा म्हणुं समज. रामाले निज समर्थ हावु जाणतां जे तरेन वसिष्ठ आणि हांगा जमिले मुनिवर जाणताचि. जर तूं धर्मपालन आणि हे धर्तरेवर शाश्वत कीर्ती प्राप्त कारनि मनीषा धरता तर रामाक मेगेले स्वाधीन कर”.

विश्वामित्रली हीं उत्रं आयकून राजा दशरथालि शुद्धी वयर जशें कांय आघात जालो. थोडे समय नंतर शुद्धीक येवनु तो विश्वामित्राक म्हणालो “रामाले सौळा वर्स सुद्धां प्राय जाले नां आणि राक्षसां बरोबर ताणें युद्ध करचे हे ताका शक्य जायत ही विचार सुद्धां करचाक जायना. राम अजून बाल्यावस्थेंतु आसा आणि तो अजून राजधर्मांतु सुद्धां अपरिचि आसा. कोण ते वीर राक्षस कोणाले वंशज ते कसलो तांगेलो आकार आणि रूप कोण तांका रक्षण करत आसता. शत्रूले बलाचे ताका ज्ञान ना शस्त्रां विशय ज्ञान ना किंवा युद्ध विशय नैपुण्य ना. राक्षस कूट युद्ध करचांतु निष्णात आसताचि आणि राम अजून कूट युद्धापासून दूर आसा. देकून रामाक घेवनुं वचें उचित जावचें ना. मेगेली साठ वर्स पूर्ण जालिलीं आसाचि आणि

रामाली जन्म अनेक यज्ञ केलिल्यान जालिलो आसा . माका मेगेली सर्व चेरडूवावयर मोग आसा पुण राम ज्येष्ठ पुत्र आशिल्यान ताका तुमी घेवनुं वळ्चे योग्य आसचें ना . रामाली सहवासा शिवाय हांवु एक क्षण सुद्धा जीवित आसचो ना . रामाक तुमी घेवनुं वळ्चे योग्य आसचें ना . देकून रामाक मेगेली पासून व्हेल्यारि मेगेली वयर अन्याय जातालो . हे मुनिवर जर तुमी रामाक घेवनुं वळ्चे निश्चय केला तर माका आनि मेगेली चतुरंग सैन्य घेवनु येवचाक अनुमति दिवचाक जाय . मेगेली स्वाधीन आनि नियंत्रणेंतु अक्षीहिणी सैन्य आसा . मेगेली सैन्यांतु शूरवीर योद्धा आसाचि . हांवु स्वतः येवनुं तुमगेली यज्ञाचि रक्षण करतां . ते सैन्याच मदतीन हांवु तुमगेली बरोबर येवनुं ते राक्षसां बरोबर युद्ध करचाक सिद्ध आसा . हे ब्रह्मन् खंयचे तरैन रामाक किंवा मेगेली सैन्याक किंवा स्वतः माका हे मायावी राक्षसांक विरोध करचें शक्य जातालेण्ण भगवन् हें सर्व माका विस्तारान सांगाचि कारण माका तांगली प्रतिकार करचास सुलभ जातालें” .

राजा दशरथालें हें प्रश्न्याक उत्तररूपान ऋषी विश्वामित्रांनि सांगलें “रावण नांवाचो राक्षस पौलस्त्य कुलांतु जन्माक आयिलो आसून ब्रह्मान दिलिले वराक लागून तो अनेक सहचारी सयत तीन लोकांतु उपद्रव पसरायत आसता . तो कुबेराली भाव आसून यज्ञकार्यांतु स्वतः विघ्न हाडना पुण तागेली प्रोत्साहनाक लागून मरीच आनि सुबाहु हे दोन भाव यज्ञांतु विघ्न हाडतचि” . ऋषी विश्वामित्रालें हे शब्द आयकून राज दशरथ म्हणालो “तागेली बरोबर युद्ध करचाक माका स्वतः शक्य आसा . तेन्नां रामाक घेवनुं वळ्चे कित्याकऋ रामाली आनि मेगेली वयर क्रिपा द्रिष्टी दवरचाक जाय कारण तुमी कारुण्य मूर्ति आमगेली हितचिंतक आनि देवाले तरैन पूज्य आसाचि . देव दानव गन्धर्व यक्ष पक्षी किंवा सर्प जातीक ते रावणाले वयर विजय प्राप्त करचें शक्य जालें ना तेन्नां यःकश्चि मनुषाक ते कशी साध्य जातालेंऋ मेगेली पुत्र

अजून बाल्यावस्थेंतु आसाचि आनि युद्धकौशल्यांतु अपरिचित आसा . देकून रामाक तुमगेली बरोबर धाडनुं दिवचे माका मन अस्वस्थ आनि धाडचें अशक्य जालिलें आसा . शिवाय पुरातनकालांतु सुन्द उपसुन्द राक्षसांतरेन तुमगेली यज्ञांतु विघ्न हाडचे मारीचि आनि सुबाहु मृत्युतरेन भयंकर आसून युद्धकौशल्यांतु शिक्षित आनि निपुण आसाचि . तांगेली बरोबर युद्ध करचे खातीर हांवु मेगेली सैन्य घेवनुं येता आनि माका मेगेली पयले वचनांतल्यान मुक्त करचि कृपा दाखोवचाक जाय” .

राजा दशरथान पुत्रेमाक लागून भायर पडचे असंबद्ध हे तरैन असंबद्ध भाषण करचें पोळोवनु ऋषी विश्वामित्रक अनियंत्रित कोप आयलो . आनि तागेली मुख यज्ञकुण्डांतले आग्नि तरैन लालबुन्द जालें यज्ञकुण्डांतु अर्घ्य दिलें की उठचे कीट जशे तागेली दोळयांतल्यान कोपाचे खिाण भायर पडले . दशरथान शब्द दीवनुं परत फिरचें पोळोवनुं ऋषी विश्वामित्र म्हणालो “मेगेली इच्छा पूणे करचे आश्वासन माका पयलेच दीवनुं आता शब्द फिरयता ते तुमगेली रघुकुलाक अशोभनीय जावनुं आसा . जर तें तुका मान्य आसा तर जे तरैन हांवु आयलो ते तरैन हांवु परत वतां . तुमगेली आप्तबान्धवां बरोबर तूं सुखांतु जीव सोंपय” . कोपिश्ट जालिले विश्वामित्रले वागणूकीन सर्व धर्तीत हालचाक लागलि आनि देव सुद्धां चिंतित जाले .

समस्त जन चिन्ताग्रस्त जालिलें पोळीवणुं उत्तम वक्ता आनि दीर्घ द्रिश्येचो वसिष्ठ मुनि मुखार आयलो आनि राजा दशरथाक समजवचाक लागलो “हे राजन् ईश्वराकू कुळांतु जन्माक आयिलो तूं हे धर्तरेवर साक्षात् धर्मज्ञ आनि आचारांतु पुण्यशील क्रियाशील म्हाणुं प्रख्यात आसा . देकून तूं हे तरेन विचर करचे अनुचित जावणुं आसा . तीन लोकांतु तूं धर्मात्मा म्हाणुं प्रसिद्ध आसा . देकून दिलिलें आश्वासनांचे पालन करचें तुंगेलो धर्म आसा . अधर्माचो आधार घेवचो हिताचें आसचें ना . पालन करतां म्हाणुं अश्वासन दीवणुं मागिर तें पालन ना करचें हे अधर्म आनि असंस्कृत वागणूक आसून वैदिकधर्माचें विपरीत आसा . देकून रामाले सहवासाचि आस्था सोडणुं आपण्यान दिलिले अश्वासनाचें पालन करचें उचित आसा . रामाक अस्त्रविद्या प्राप्तजायत किंवा ना पुण तांगले जीवाक जो पर्यन्त तो ऋषी विश्वामित्रले सहवासांतु आसता तो पर्यन्त ताका राक्षसां कडचान अपाय ना . शिवाय ऋषी विश्वामित्र साक्षात् मूर्तिमन्त धर्म आसून तो अनेक शस्त्रांचो जाणकार आसा . विश्वामित्र ऋषी सर्व अस्त्रांचो जाणकार आसा आनि जें तो जाणना तें जगांतु अस्तिवांतु ना .तांगेलो समान तीन तीन लोकांतु नांचि . जेन्नां देवांक सुद्धां तांगेले असीम शक्तीचो अदमास घेवचाक जायना तेन्नां खंयचे तरेन अन्य जनांक साध्य जातालें ऋग मैगेले व्यतिरिक्त हे जगांतु तांगेले विशय कोण अन्य मनुष्य हें सांगू शकतालो ऋग देकून रामाक तांगेले बरोबरधड्यांतु कसलोयी संकोच करत नासताना निश्चित धाडचें हेंचि श्रेयस्कर आसतालें . विश्वामित्रक ते राक्षसांलो सत्कार स्वतः करचें सहज साध्य आसा . पुण रामाले वयर अनुग्रह दाखोवचे निमित्तान तांगेलि ही मागणी आसा . आपण्याले पुरोहित आनि गुरूले वचन आयकून दशरथाले चित्त नियंत्रणेंतु आयलें आनि पूर्ण प्रसन्न मनान आनि सहर्ष रामाक विश्वामित्र बरोबर वच्चाक अनुमति दिलि .

वसिष्ठाले सांत्वनाचि उं आयकून समाधान पाविले दशरथान रामाक आनि लक्ष्मणाक आपोवचाक सेवकांक धाडलें . प्रवास सुखाचो जावे खातीर पयलें आवय कौसल्येन आनि मागीर दशरथान कवटालनुं आशीर्वाद दिलो . राजगुरु वसिष्ठान वेदमन्त्रेच्छार करत प्रवास यशस्वी जावूं म्हणुं प्रार्थना केलि . अखेरीक सर्वांनि विश्वामित्रले बरोबर प्रवास करचाक राम लक्ष्मणांक मनांतले मनांतु शुभेच्छा दिलि . विश्वामित्रले मागशीं हातांतु धनूप्य धरनुं चमकुवचे कोमल शरीर आनि कालोभर केसांचे रामाक आनि रामाले मागशीं लक्ष्मणान चमकुवचें पोळीवणुं वारी धूली व्यतिरिक्त सर्व जनसमुदाया सयत वातावरण स्वस्थ आशिल्लें पुणचारी दिशा प्रकाशित जालिले . देवांनि मां हे प्रसंगाचें महत्व जाणून आकाशांतल्यान पावसाचे शीतल जल शिंपुडलें . फुल्लांचो वर्षाव केलो . मृदंग दुंदुभि वाजयले . शंख मृदंगाचे अवाजान अयोध्या नगरी दुमदुमचाक लागलि .

सरयू नदीचे दक्षिण तटावर पावले कीं विश्वामित्र ऋषीन रामाक तांगेल कडचान बल आनि जास्त बल प्राप्त करचे खातीर उदाक हातांतु घेवणुं वेदमन्त्रेन शक्ति प्रदान केलि जी प्राप्त जालिल्यान मनुष्याक श्रम ज्वर किंवा शरीराचे विपरीत नीद किंवा मनाचे आलस्य येवचें ना . राक्षसालें कडचान अकस्मात त्रस भोगचें पडचे ना . हे धर्तरेवर रामाले समान कोणीची तीन लोकांतु आसचे नांचि . हे मन्त्रक लागून तुंगेले समान बुद्धी किंवा विद्या सौभाग्य सुविचार

किंवा आचारान योग्य असले कोणीय आसचे नांचि. तहान किंवा भूक लागचि ना. हे सर्व गुण तुमगेल्यांतु पयले पासून आसल्यारिची हे मन् निष्ठेन आनि विनयान स्वीकारिल्यारि आसामन्य शक्ति आनि तेज निश्चित प्राप्त जाता. रामान उदाक हातांतु घेवनुं आनि मन् विश्वामित्रंकडचान स्वीकारले.

रामान हे प्रकार मन् स्वीकारनुं शिष्यापारून जें कांय गरूक अपेक्षित आसता तें सर्व अचूक आचरणेंतु हाडनुं शरद ऋतांतु निरभ्र आकाशांतु सहस्र सूर्या तरेन प्रकाशित जालो. ती रात्र ते दोन आसामान्य पुत्रनि ऋषी विश्वामित्रले सहवासंतु सरयू नदीचे तटावयर तृणान निर्माण केलिले हांतलावयर जशे कांय सुखासावयर निदिले तरेन गाढ नीद सोंपयलि. दुसरे दिवस प्रातःकाल सूर्य उदयाक आयले नंतर विश्वामित्रनि रामाक सांगलें की कौसल्या निश्चितरूपान भाग्यवान आसा जाका लागून तागेले तसलो पुत्र तिगेले गर्भांतु जन्माक आयलो. देकून “कौसल्या सुप्रजा राम पूर्वा संध्या प्रवर्तते | उत्तिष्ठ नरशार्दूल कर्तव्यं देवमाह्निकम् ||” - कौसयेले सुपुत्र ऊठ सकाल जाल्या . मनुष्यांतु सिहातरेन वावुरचे रामा आता देवकार्य करचें आसा. विश्वामित्रले हे प्रेमान परिपूर्ण आशिल्ले शब्द आयकून तो पुरषोत्तम जागो जालो स्नान करनुं शुद्ध जावनुं देवांक उदकाचे अर्घ्य दीवनुं गायत्री मन्त्रचे ध्यान करचाक लागलो. सर्व विधि पूर्ण करनुं ते दोन विनयशील वीर सहर्ष विश्वामित्रले सन्मुख येवनुं नमस्कार करनुं मुखावयलो प्रवास करचाक सिद्ध जाले.

थोडे समय प्रवास केलें नंतर सरयू नदी आनि गंगा नदी संगम जावचे स्थलाक येवनुं पावले. थंय तांका अनेक ऋषी मुनींले दर्शन लाभले जे महानुभाव अनेक वर्स तप करत आपण्याले जीवन जगत आसताले. ते सर्वांले दर्शन जालिल्यान आनंदित जालिले राम लक्ष्मणानि विश्वामित्र ऋषीक विचारलें “हैं कौणाले पवित्र आश्रम जावनुं आसा ऋ हांगा कौण महानुभ निवास करता ऋ भगवन् आमकां आयकुवचांतु इच्छा आनि कुतूहल आसा”. तांगेले उत्तर आयकून विश्वामित्र हासत म्हणाले “पूर्वकालांतु हैं कौणाले आश्रम आशिल्लें तें हांवु तुमकां सांगता. मन्मथ जेन्नां शरीर धारण करताशिल्लो तेन्नां तो कामदेव म्हणुं ओलखुवचांतु येतालो. एक समय देवादिदेव महादेव आपण्याले सहकार्यासयत हांगा तप करत आसतान कामदेव आड आयले आनि शिवान हुंकारान आपण्याले कोप व्यक्त केलो आनि तागेले तिसरे दोळयांतल्यान भायर आयिले अग्नीक लागून कामदेवाले स्थूल शरीर भरमीभूत जालें. कामदेवाक स्थूल शरीर अजून परत प्राप्त जालिलें ना आनि देकून कामदेव अनडग म्हणुं संबोधित जावचाक येता. आनि जे प्रदेशांतु तागेले शरीर नाश पावले तो प्रदेश अडग प्रदेश म्हणुं ओलखुवचांतु येता. हैं आश्रम शिवाले आसून हे सर्व मुनि सन्यासी शिवाले भक्त जावनुं आसाचि. गंगा सरायूचे संगम स्थलावयर आशिल्ले हे पवित्र आश्रमांतु आयजचि रात्र निदून सकाली गंगा नदी पार करचे आसा. ताजे पयलें सकाली स्नान पूजपाठ ध्यान धारणा करनुं दिवसाचे अर्घ्य नियमानुसार दीवनुं स्वतः शुद्ध पवित्र जावनुं तें आश्रमांतु प्रवेश करचें आसा”.

तांगेलें हें संभषण आयकून आश्रमांतले ते तपस्वी अत्यानंदित जाले आनि विश्वामित्रदि जनांक धुवचाक उदाक प्राशन करचाक शुद्ध जल दीवनु अदारातिथ्य केलें. आदारातिथ्यान

समाधान पाविले विश्वामित्रं राम लक्ष्मणांनि तांका आभार प्रसर्शित केलों. थंय निवास करताना विश्वामित्रंनि राम लक्ष्मणाक अनेक आख्यायिक निरूपण केले. जेन्नां सकाल जालि तेन्नां राम लक्ष्मणांनि विश्वामित्रंले पुढाकारांतु प्रवास करत गंगा नदीचे तटतावयर आयले. थंय ते आश्रमवासिनीं नदी पार करचाक एक नाव सज्ज करनुं दवरिलि. ते नावेंतल्यान 1 प्रवास करत जेन्नां ते नदीचे मदे अयले तेन्ना ताणिं एक विचिः आवाज आयकलो. जेन्नां ते विशय राम लक्ष्मणांनि विश्वामित्रंक विचारलें तेन्नां ऋषीन सांगलें “हिमालयांतु ब्रह्मदेवान चिन्तन करनुं एक महान् सरोवर निर्माण केलिलो आसून तो मानस सरोवर नांवान प्रसिद्ध आसा. तो सरोवर सरयु नदीचो उगमस्थान जावनुं आशिल्यान ती नदी पविः म्हणुं मानचांतु येता. ही नदी जेन्नां गंगानदींतु मिसळताना असामान्य अवाज करता जो अवाज तुमि आतां आयकताचि”.

मुखार सरनुं प्रवास करताना तांका एक भयंकर अरण्य पार करचो अवसर प्राप्त जालो खंय चिः विचिः पक्ष्यांचे आनि हिंसक प्राण्यांचे अवाजान वातावरण दुमदुमतालें. विश्वामित्रंनि तांका देवांनि निर्माण केलिले मलद आनि करूषा नांवाचे हे दोन प्रदेशा बद्दल सांगताना इन्द्रान वृत्तासुरालो वध केलो ती अख्यायिका निरूपण केलि. जेन्नां इन्द्राक ब्रह्महत्याचे पापाचि दारुण अवस्था भोगचि पडलि तेन्नां तें पाप देवांनि मेळनुं धूवनुं काडलें आनि जी अशुद्धता आनि भूक शरीरांतल्यान भायर पडली ती हे प्रदेशांतु व्यापून पसरलि. इन्द्राले वराक लागून तो अशुद्ध भूकेन व्यापिलो प्रदेश सुपीक आनि सुफल जावनु मलद आनि करूषा हे नांवान प्रसिद्ध जाले. हो प्रदेश अनेक संवत्सर सुपीक आनि फलद्रूप आसून जन सुख समाधानान संसार करताले.

पुण काळांतरान हांगा प्रदेशाचें रूप बदलले. असामान्य शक्ति आशिल्ले एक यक्षिणीले गर्भांतु मरीच नांवाचो एक पुः जन्माक आयलो जे हांगा वस्तव्य करनुं आसतालो. तो माः सर्वांक त्रस दीत नासताना ताटका नांवाचि एक दुष्ट राक्षसी सुद्धां जनांक उपद्रव दीत आसता. ती हांगाचान दोन कोस दूर निवास करत आसून तिगेली वध करचेंचि जनांक त्रसांतल्यान मुक्त करचें तशें आसा. ते राक्षसी आतां पर्यंत कोणांकयी नाश करचें साध्य जालिलें ना. ते दुष्ट स्त्रीक वध करनुं जनांक मुक्ति दिवचें हें तुमगलें कर्तव्य जावनुं आसा. दैकून आमकां थंव वच्चें आसा. तुमगले स्वबलावयर विश्वास दवरनुं रामान ते विशय निंता करचे आवश्यक ना.

विश्वामित्रंलि हे शब्द आयकून राम म्हणालो “यक्ष सामान्यतः कर्मि शक्तीचे म्हणुं मानचांतु येताचि आनि ताटका तर स्त्री आसा. तेन्नां तिका हे तरेचे असामान्य बल कसें प्राप्त जालें ऋ” विश्वामित्रं ऋषनि उत्तररूपान रामाक सांगलं की हे असामान्य बल तिका वर मेळिल्यान प्राप्त जालिलें आसा. पुरातन काळांतु सुकेतु नांवाचो एक यक्ष अशिल्लो जो निःसन्तान आशिल्यान ताका तपस् करनुं ब्रह्मदेवा कडचान सहस्र हस्तीलें बल आशिल्ली आनि सुन्दर रूपाचि ताटका ही पुःरूपान प्राप्त जालि. काळांतरान तिगलें लग्न जम्म नांवाचे राक्षसाले सुन्द नांवाचे पूता बारोबर जालें. तिगेलोचि पुः मरीचि जावनु जन्माक आयलो. जेन्नां सुन्दालि हत्या अगस्त्य ऋषीन केलि तेन्नां सुड बुद्धीन ते ऋषीक त्रस दिवचाक ताटका आनि मरीचि धांवले तेन्नां ऋषीन तांका राक्षस जावचो शाप दिलो. ताटकेलें सुन्दर रूप नाश जावनुं विकृत जालें. शापान कोपिष्ट जालिले ताटकेक लागून आगस्त्य मुनीन वास्तव्य

कैलिलो हो सुपीक प्रदेश नाश जालो . ताटका दुश्ट आनि कूर आशिल्यान तिगेले वध तूवे करचाक जाय . तुगेले शिवाय तिगेले विनाश करचे अन्य कोणीयी हे भूतलावर नांचि . ती स्त्री आशिल्यान तिगेले हत्या निशिद्ध म्हणुं माननुं तें कार्य नाकारचें अप्रशत जावनुं आसा . कारण प्रजेले रक्षण आनि परिपालन हें राजालें आद्य कर्तव्य आसता . आनि कार्य आयोग्य आसल्यारियी प्रजेचे सुखा खातीर ते संपुश्टांतु हाडचें आवश्यक आसता . राज्याचो भार उचलचे राजाक हें पुरातन कालांतल्यान दिलिलो धर्म जावनुं आसा कारण तिगेल्यांतु शिष्टाचार अस्तित्वाचि ना . आयकुवचांतु आयल्यां कीं पुरातन कालांतु विरोचन राक्षसालि धूव मन्थरेक तिगले संसाराचे विशय कैलिले दूश्ट कर्मा खातीर नाश कैलिलें आसा . विष्णून सुद्धां भृगु ऋषीली पत्नि आनि शुकचार्योले आवयलो इन्द्रदेवाले आधिपत्य नाकारिल्यान नाश कैलिलो . तीचि तरेन अनेक अन्य महानुभवांनि स्त्रीलि हत्या कैलिलि आसा . देकून मेगले आज्ञानुसार तूं हे अधर्मी कूर स्त्रीलो नाश अवशु कर .

ऋषी विश्वामित्रनि ताटका राक्षसी विशय कैलिलें स्पष्ट वचन अयकून निछिंत जालिले रामान दोन्नी हातान नमस्कार करनुं म्हळळें “मेगले बापयन स्पष्ट सांगिल्लें तरेन आपण्याले उत्रं तरेन गुरुले शब्दांचो मान राखून कर्म करचाक जाय . देकून ऋषीवर्य विश्वामित्रले वचन पालन करचाक गो ब्राह्मण हित आनि हो प्रदेश राक्षसांले उपद्रव भयांतल्यान मुक्त करचाक हांतु रिद्ध आसा . माका अयोध्येतु आसतानानि महालगड्यांले शब्दांक मान दिवचाक सांगिल्ल्यान हांतूत कसलो संदेह आसचो ना” . हे तरेन आश्वासन दीवनुं निश्चित मनान रामान हातांतु धनुष धरलो आनि धनुष्याचे दोरीन झंकार करनुं चारी दिशेन ललकारलें .

ते झंकाराचो निनाद आयकून ताटका राक्षसीले कालीज थरथरलें आनि ती कोपिश्ट जालि . रामान जेन्नां तिगेले विकृत आनि भयंकर रूप पळायलें आनि लक्ष्मणाक उद्देशून म्हळळें “पलय लक्ष्मणा भयंकर आनि विद्रूप रूपाचे आनि माया शक्तीन अशक्य असले कर्म करचे ते राक्षसीलो नाश खंयचे तरेन करचो आसा . हांतु तिगेले हात पाय कापून तिगेले रूप अजून बिभत्सित करचो आसा . स्त्री जातीचि आशिल्यान तिगेलो पूर्ण तरेन नाश करचो ना . पुण तिगेलो उद्धट स्वभाव आनि कर्म करचातु तिका पूर्ण तरेन अशक्य करचो आसा” . रामान लक्ष्मणाक हे तरेन सांगत आस्ताना यंय ती ताटका राक्षसी कर्कश अवाज करत हात पाय आपटायत धांवनुं आयलि . तिणें येवचें पोळावनुं विश्वामित्र ऋषीनि रामाक तूं विजय प्राप्त कर म्हाणुं आशीर्वाद दिलो . राम लक्ष्मांवर धूल पसरवनुं तांका दिग्मूढ करचो राक्षसीन प्रयत्न केलो . तेन्नां रामाले क्रोधाक सीमा नाशिल्यान ताणें आपण्याले माया शक्तीन फातरांचे पावसाचो वर्षाव तिगेले वयर केलो . फातराचे पावूस पसरवनुं ते राक्षसीले हात शरीरापासून कापून छिन्न विछिन्न केलें . पुण हात कापल्यारियी रामाले दिशेन व्होड अवाजान गर्जन करत ती धांवत आयलि . तेन्ना लक्ष्मणान तिगेले नाक आनि कान कापले . तें पोळोवनुं ती मायावी राक्षसी आपण्यालें रूप बदलायत पाथराचो पावूस पसरायत हांगा थंय धांवचाक लागली . तें पोळोवनू ऋषी विश्वामित्र म्हाणाले “पुरो आता हो खेळा . तुगेली दया दाखय रामा ती पापी मायावी दुस्त बुद्धीचि आनि यज्ञांतु अडथलो हाडचि आसून थोडे समय दिल्यारि क्षणांतु परत परत

आपण्यालि शक्ति वाढयतालि . सुर्य अस्तमेंतु थोडे समयान अस्त जावचो आसा .ताजे पयलेंचि तिका नाश करचें आवश्यक आसा . किंबहुना कालोखानंतर तिगेली शक्ति असामान्य रीतीन वढत आशिल्यान तिका नश्ट करचें अशक्य जातालें” .

विश्वामित्रंले हें वचन आयकून रामान धनुष्य उचललो आनि आपण्याले विद्येचे कौशल्य दाखयत एक क्षण अंतर्धान आनि एक क्षणांतु परत फातरांचो वर्षाव करचे ते राक्षसीक वक्षस्थालावयर नेम धरनुं बाण मारलो आनि ती विव्दलत मरणाचे मुखांतु पडलि . ति मरणीन्मुख पडिलें पीललेवनुं आकाशांतु इन्द्रादि देव व एकत्रि जाले आनि रामालें कौतुक आनि प्रशंसा करचाक लागले . ते देव विश्वामिऽ ऋषीक उद्देशून म्हणाले भद्रम् उचित जालें सर्व देव संतुष्ट जालिले आसाचि . रामाले प्रति अजून रनेह दाखय कारण राम तुमगाले कृपाद्रिष्टीक पाऽ आसून आज्ञाचे योग्य पालन करत आसता . अरुऽरूपान अस्तित्वांतु आशिले प्रजापतीले पुऽ कशशवसांक तुमि रामाक दीवनुं अनुग्रह करा . ते शक्तिशालि शरुऽ स्वीकारनुं देवकार्य संपुश्टांतु हाडचाक यतोचि योग्य आनि आधिकारी पुरुष आसा . हे तरेन सांगून देव परत स्वर्गाक परतले .

विश्वामिऽ ऋषीनीं ते राऽ थंय राबून सकालीं उठून स्वतःच आश्रमाक प्रयाण करचें निश्चय केलें . राम लक्ष्मणांनि राक्षसी ताटकेली नाश करनुं तो प्रदेश उपद्रवान मुक्त केलिल्यान तें अरण्य कुबेराचे चैऽरथ उद्यानातरेन शोभचाक लागलें . ताटकेली नाश जालिल्यान समाधान पाविलो विश्वामिऽ रामाले कार्यांन समाधान पाविल्यान तांगेले सर्वकाल सुखी आसचो आशीर्वाद रूपान धर्म चक काल चक विष्णु चक इन्द्रचक वज्रचक शिवालें श्रिल ब्रह्मारुऽ आनि ऐषिक मोदकी आनि शिखरी नांवाचे दोन गदा वरुण देवाले तीन पाश नारायण दिव्यारुऽ प्राप्त करनुं दिलीं जे प्राप्त जालिल्यान तांगेले वर्चस्व देव गन्धर्व दानव आनि मानवां वयर सदा प्रस्थपित जाली . युद्धांतु तांका सदा सर्वदा विजय आसून देवालें रक्षण आसतालें . हे तरेन राम लक्ष्मण असुरांले बरोबर संघर्ष करचाक सज्ज जाले . राम आनि लक्ष्मणान अत्यंत नम्रतायेन ऋषी विश्वामित्रक नमस्कार करनुं आभार मानले आनि ऋषीन आज्ञा केलिले तरेन आज्ञेचें पालन करतां म्हणुं अशवासन दीवनुं मुखावयले प्रवासाक सिद्ध जाले .

अनेक शरुऽ प्राप्त जालिल्यान रामान ऋषी विश्वामित्रक सांगल जे तरेन शरुऽ सृजन करचि विद्या तांका प्राप्त करनुं दिलि ते तरेन ते शरुऽ विसर्जन करचि विद्या सुद्धां दिलिल्यान देवाक सुद्धां रामाक पराभूत करचें शक्य जावचें ना . रामाले हे वचन आयकून ते महातपस्वीन सांगलें रामा ही सृजन करचि आनि विसर्जन करचि विद्या तुका प्राप्त जालिल्यान संसारांतु यशस्वी जावचे आवश्यक आसा . तेन्नां ते ते शरुऽवयर अमिषित्त आशिल्ले देवांनि रामाक विचरलें सांग रामा कसलि आज्ञा तूं आमकां दिवचो आसाऽरुऽ रामान आपण्याले मनांतु नित्य निवास करनुं योग्य समयारि जेन्नां ताका जाय तेन्नां तांगेले हातांतु ते सृजनशील जावनुं वापरचांतु येवचाक सिद्ध जावनुं आसचाक सांगलें . ते अरुऽत्राचे शक्तिस्वरूप देवांनि तेचि तरेन आसतालें म्हणुं मान्य केलें .

ताटका राक्षसीले कठीण प्रदेशांतल्यान सुखरूप आयिल्यान मुखावयलो प्रवास सुखरूप आसतालो म्हणुं पोळोवनुं रामान जे आश्रमांतलो यज्ञ करताना राक्षस उपद्रव दिताचि अनि खंयच तरेन तांका ते राक्षसांलो नाश करचें आसा ते आश्रमा विशय सविस्तर आयकुवचाक विश्वामित्रांक विचारलें. विश्वामित्रांनि सांगलें कीं हो प्रदेश परमात्मा विष्णून सहस्र वर्स योग बलान तप केलिलो प्रदेश जावनुं आसा. ते काळांतु विरोचन असुरालो पुत्र बलीन इन्द्र आनि मरुद्गण इत्यादि देवांवयर प्रभुत्व गाजयत तीन लोकांतु ख्याति मेलयिलि. तद नंतर ते बलि राजान वैदिक रीत रिवाजा प्रमाणें यज्ञ कर्म केलें. जेन्नां हे तरेन बलि राजान निर्धार केलो तेन्नां देवगणांनि अग्नीले नदृत्वाच सकयल विष्णूक हे आश्रमांतु येवनुं प्रार्थना केलि किं बलिराजालो यज्ञ पूर्ण यशस्वी पार पडचें देवांले हिताचें कार्य नाशिल्यान ते यज्ञांतु विघ्न हाडचें अवश्य आसा. ताणें म्हळलें कीं यज्ञ समारंभाचे काळांतु कौण्ठिकीं आनि खंयचानचीं आयल्यारिचि बलि राजा तांका मगिल्लें तें दान दीत आसा. देकून विष्णून आपण्याले माया शक्तीचो उपयोजन करनुं देवांलें उत्तम रीतिन रक्षण करचाक जाय.

तेचि वेळारि अग्नि तरेन तेजपुंज आशिल्ले काशप मुनी आपण्यालि पत्नि अदिति सयत तप पूर्ण करनुं विष्णू लागी येवनुं विष्णूले प्रसादान तागेलें आश्रम सिद्धाश्रम आनि ताणें स्वतः तागेले पुत्ररूपान जन्म घेवका म्हणुं प्रार्थना केलि. काश्यप मनीसि प्रार्थना मान्य करनुं विष्णून आदितीले गभांतु वामनरूपान जन्म घेतलो. आनि नंतर काल समय आयले कीं बलिराजाले यज्ञ समारंभांतु वचून आपण्याले तीन पावलांनि व्यापून काडचे तितलो प्रदेश दानरूपान मागलो. बली राजान ते मान्य केलें आनि वामनान आपण्याले पयले पायान पृथिवी दुसरे पावलान सर्व आकश व्यापून काडलो. जेन्नां वामनान बलिराजाक तिसरें पावल खंय दवरचें म्हणुं विचारलें तेन्नां बलिराजान नतमस्तक जावनुं आपण्यार्लें शिर शरणागतीच रूपान समर्पित केलें. विष्णून तिसरें पावल बलिराजाले मस्तकावयर दवरनुं ताका पाताळांतु ढकललें. हे तरेन समस्त विश्व समर्पित जालिल्यान विष्णून पृथिवी आनि आकाशाचें अधिपत्य इन्द्राक आनि पाताळाचें अधिपत्य बलिराजाक दिलें.

हें आश्रम पयलें विष्णून वामनावतारांतु निवास केलिलें मनावयलें श्रम नाश करनुं थंय शांतता प्रस्थापित करचे तसलें आसा. आनि विश्वामित्रांक सुद्धां विष्णु विशय भक्ति अशिल्ल्यान मनवयर शांतता प्राप्त जालिलि आसा. थंय ते दुष्ट राक्षस येवनुं शांत वातावरण विकृत करत आसताचि. देकून ते राक्षसांलो नाश करचें अत्यन्त आवश्यक आसा. जेन्नां राम आनि लक्ष्मण ते आश्रमाचे दिशेन वचत आशिल्ले तेन्नां ऋषी विश्वामित्रांनि सांगले कीं जे तरेन हें आश्रम तांगेलें आसा ते तरेन तें राम लक्ष्मणांलें सुद्धां आसा. मागीर विश्वामित्रांनि राम आनि लक्ष्मणांक आश्रमांतु व्हेलें तेन्नां तो महान् ऋषी दीन नक्षत्रं मर्दे पुनर्वसूंतले चन्द्रा तरेन दिसलो. तांका पोळोवनुं थंय आशिल्ले सर्व साधूंक अतीव आनंद जालो. आनि आपआपण्याले योग्यते प्रमाणें ऋषी विश्वामित्रां राम आनि लक्ष्मणांलि पूजा करनुं आदरान स्वागत केलें. रधु कुलाचे ते दीन सुपुत्रांनि थोडे समय विश्रांति घेवनुं नंतर हात जोडनुं नमस्कार करत ऋषीले आज्ञेचि वाट पलयत म्हळलें “मुनिश्रेष्ठ तुमी तुरंत निश्चित मनान तुमगेले यज्ञाचि सरवात

करचाक जाय हें सिद्धाश्रम सदा सिद्ध आसता. देकून तुमगेले शब्द सत्य म्हणुं सिद्ध जावूं”. रामाले हे शब्द आयकून विशामिः ऋषी आपण्यालो खण्डित जलिले यज्ञाचि सुरवात करचें निश्चित केलें.

दुसरे दिवस फान्तीडे समयाक राम लक्ष्मण जागे जावनुं न्हांवनुं संध्यवन्दन इत्यादि नित्यकर्म पूर्ण केलिल्यान शुद्ध पविः शचिर्मूत जावनुं यज्ञाचि सुरवात करचाक लागिले ऋषी विसमित्रंले सन्मुख येवनुं नमस्कार करनुं उभे राबले. विश्वामिः ऋषीले प्रफुल्ल मुख पोळोवनुं ते भावांनि योग्य काल समय प्रसंग आनि परिस्थिती ध्यानांतु घेवनुं तांका विचारलें “ते खांयचे दोन निशचर राक्षस आसतालो कोणां पासून आमकां हो यज्ञ पूर्ण जावचे विशय दक्षतेन आसचाक जायऋ समय अनावश्यक वायट जावाचो ना”. रामाले ते शब्द आयकून ते आश्रमांतु निवास करनुं आशिल्ले सर्व निवासी ऋषीनिं आनणदान तांगेलि प्रशंसा केलि. ताणीं राम लक्ष्मणांक सांगले “तुमकां हो यज्ञसमारंभ स दिवस राः रक्षण करचो आसा. यज्ञ पूर्ण जावचे पर्यंत ऋषी विश्वामिः मौन धरण करचे आसाचि”. हे माहितीक लागून ते दोन राजपुत्रांनि स दिवस राः तो यज्ञ सुरलीत जावचाक दक्षतेन सिद्ध आशिल्ले. जेन्ना यज्ञाचि पूर्णाहुति दिवचो सव्वो दिवस उजाडलो तेन्नां रामान लक्ष्मणाक विशेष रीतीन जागरूक आसचाक सांगलें.

जशं जशें विश्वामित्रदि ऋषीनि मन्त्रैच्छार करनुं हवि अर्पण करनुं यज्ञकुण्डांतली आग्नि प्रज्वलित केलि तशें तशें चारियी दिशेन ते यज्ञाचो प्रभव जाणचाक लागलो. वातावरणांतले दुष्ट प्रवृत्ति खवललि अकस्मात् मेघ अवाज करता ते तरेन भयंकर अवाज आकाशांतु दुमदुमचाक लागलो. मरीच आनि सुबाहु हे दोन मायावी राक्षस आकाशांतु आपण्याले चित्रविचिः आकारांतु प्रगट जाले. मेघ तुटून पावस पडिल्ले तरेन आपण्याले चित्रविचिः अश्रत्रंन फातर मांस रक्ताचो पावस आनि अन्य अशुद्ध अपविः प्रदूषित वस्तूंचो वर्षाव यज्ञकुण्डांतु करचाक लागले. यज्ञकुण्ड प्रदूषित जालीं पोळोवनुं रामान आकाशाचे दिशेन नदर घाताली आनी थंय ताका ते दोन राक्षस द्रिश्टीक पडले. ताणें लक्ष्मणाक उद्देशून म्हाळलं की दुर्वतन करचे जनांप्रति सहसा तो वैर करना. पुण हे असंस्कृत राक्षांलो प्रतिकार करचें आवश्यक आसा म्हणुं सांगत ताणें आपण्याले एक तीक्ष्ण बाण मरीचाले वक्षस्थळावयर मारलो. ते परमोच्च बाणाचे प्रभावान तो राक्षस सहस्र योजनेचे पेलतडेन समुद्रांतु वचून पडलो आनि शुद्धबुद्ध विसरनुं तडफडचाक लागलो. रामान लक्ष्मणाक सांगलें “पलय लक्षणा ॐ ते राक्षसालो जीव घेत नासताना मोहांतु घालची ही मानवी शक्ति. पुण हे निघुण दुराचारी पापी यज्ञांतु रक्तान विघ्न हाडचे राक्षसांलि हत्या करचेंचि योग्य आसा”. हे तरेन सांगत रामान आग्नेयाश्रत्रंन सुबाहूले छातीवयर प्रहार केलो जाका लागुन ते राक्षालो प्राण वचून तो धर्तरेवय पडलो.

तदनंतर ऋषीगणांक समाधान दिवचे खातीर अन्य राक्षांलें विनाश वायु अश्रत्रंन पूर्ण केलो. हे तरेन राक्षांलें प्रदूषण नश्ट जावनुं वातावरण स्वच्छ जालिल्यान यज्ञ कार्य पूर्णतरेन यशस्वी जालें. यज्ञ सफल जालिलें पोळावनुं ऋषी विश्वामित्रांनि चारी दिशेन द्रिश्टी फिरोवनुं यज्ञ सफल जालिलें पोळावनुं हे शब्द रामलक्ष्मणांक उद्देशून उच्चारले. “आयज हांवु कृतार्थ जालो. तुमी गुरूक दिलिलें वचन पूर्ण केलिलें असून तुमगेले पिता पयलो गुरु आनि हांवु दुसरो

जावतुं आसा . शिवाय हे सिद्धाश्रमाचें सुद्धां सार्थक जालें” . हे तरेन भाशित करतुं तो ऋषीश्रेष्ठ सन्ध्यावन्दन कराचाक गेलो . राम लक्ष्मण सुद्धां स्वतः कृतार्थ मानतुं सहर्ष आनि समाधान अनुभवताले . तो दिवस सोंपून रात्र सुद्धां सोंपलि आनि नवो दिवस जाडलो तेन्नां राम लक्ष्मणांनि अपण्याले नित्य कर्म सोंपवून आपण्याले शिष्य समुदायातुं बशिल्ले ऋषी विश्वामित्रलो सन्मुख येवतुं नमस्कार करतुं इमे राबले .

ताणि ऋषीक विचारलें “भगवन् आमि दिलिलें कार्य पूर्ण केल्यान कृतार्थ समजताचि . आमकां आतां कसलें कार्य करचें आसा ऋ ते आमकां आज्ञारूपान सांगचाक जाय” . तेन्नां विश्वामित्रले समुदायांतु आशिल्ले एक ऋषीन मुखारसरतुं म्हळलें “मैथिलीचो धर्मनिष्ठ राजा जनक एक व्होड यज्ञ करचो आसून थंय आमि सर्व वचत आसाचि . जर तुमि सुद्धां आमगेले बरोबर आयल्यार तुमकां जनकाले स्वाधीन आशिल्ले तो अद्भुत धनुष्य पोळीवचें सौभाग्य अवश्य प्राप्त जातालं . पुरातन काळांतु देवांनि हो अवर्णनीय शक्तीचो आनि युद्धांतु असामन्य घोर प्रताप दाखयिलो धनुष्य जनक राजाले प्रपितामहाक यज्ञफल म्हणु स्वधीन जालिलो . तेन्नांचान ते धनुष्याचि यथा योग्य अनेक पुष्प गन्धान पूजा अर्चना करचांतु येता . अनेक राजांनि कृतूहलान उचलचो प्रयत्न केलो पुण सर्वो तें शक्य जालिलें ना .ते धनुष्याचि कीर्ति इतलि पसरिलि की देव किंवा गन्धर्व असुर किंवा राक्षस हो धनुष्य उचलू शक नांचि तेन्नां मानव कशें उचलू शकतालेऋ थंय तुका रामा न केवल तो अद्भुत धनुष्य पोळीवचाक मेळतालो तर जनक राजान करचो यज्ञ पोळीवचें साध्य जातालें .

हे तरेन संभाषण जाल्ले नंतर तो मुनि श्रेष्ठ विश्वामित्रन योग्य प्रस्ताव म्हणुं मान्यकरतुण ते सर्व ऋषी साधू सयत आश्रमांतले देवांले मनन शुभ संकल्प चिन्तून गंगा नदीचे उत्तर हिमालयाचे दिशेन प्रवास करची सिद्धाश्रमाचि अनुमति घेतलि . प्रवासांतु न केवल आश्रमवासी साधु आशिल्ले तर थंयचे समस्त जन जनांवर विश्वामित्र ऋषीले मागशीं प्रवास करत सहभाग कावचाक तयार जाले . पुण ते मुनि श्रेष्ठान तांका तो प्रवास करचांतु प्राप्त केलिल्यान ते सर्व परत आश्रमाक परतले . थोडे दूर गेले नंतर सन्ध्यासमय आयिल्यान ते सर्वांनि सोन नदीचे तीरावर वास्तव्य केलें . सूर्य अस्तमेंतु गेले की ऋषी विश्वामित्रले सयत राम लक्ष्मणांनि सन्ध्यावन्दन सर्व पूजापाठादि उपक्रम सोंपवून ते ऋषी समुदायांतु येवतुं बसले . मागीर कृतूहल वाडिल्यान तांका मुनिश्रेष्ठांनि ते ते प्रदेशाचि आनि थंयचे राजांचे ईश्वकू वंशाचे विस्तार खंयचे तरेन जालो ते कुलाचे विशाल नांवाचे राजान केन्नां विशाल नांवांचे नगर बांदलें आनि तेचि वंशाचो सुमति नांवाचो राजा सद्यां ते राज्याचो राजा आसा हें सर्व सांगलें . थंय थोडे समय विश्रांति घेवतुं परत मिथिलचे जनकाले राज्याक प्रवास करचो आसो .

ऋषी विश्वामित्र आपण्याले राज्यांतु आयला म्हणुं जेन्नां विशाल राज्याचे राजा सुमतीक समजलें तेन्नां तो तक्षण विश्वामित्रक भेटचाक आयलो . तांगेलि पूजा करतुं सन्मान दीवतुं आपूण कृतार्थ अनुगृहीत जालिलो आसा म्हणत ते सर्वांलो आदरसत्कार केलो . तेन्नां तांगेलि द्रिष्टी राम लक्ष्मणा दिशेन वचून ताणें विचारलें “ब्रह्मन् देवातरेन परकमी आसून राजसिंहातरेन चाल आशिल्ले आनि वाघ आनि वृषभा तरेन गंभीर कमलाचे पाना तरेन चिशाल

ने आशिल्ले खड्ग धमुष्य हातांतु धरिले रूपांतु अश्विन जुळे भावा तरेन दिसचे देवलोकांतल्यान आयिले तरेन हे दोन युवक कोण आसाचि खंयचान आयल्याचि कोणाले आपत्य जावनुं आसाचि हे दोगंगी चन्द्र सूया तरेन प्रभावित रूप आनि शरीरान समसमान हे कोण आसाचि हे दुर्गम प्रदेशांतु धनुष बाण धारण करनुं आसाचि हे जाणचांतु हांवु उत्सुक आसा”. राजा सुमतीले हे वचन आयकून विश्वामिनि सिद्ध आश्रमांतली वृत्तांत असुरांनि दिलिली त्रस आनि राम लक्ष्मणांनि असुरांलो केलिलो संहार तागेलो यज्ञ पूर्ण जावचाक दिलिलंम सहकार्य सर्व विस्तारान सांगले. ही वृत्तांत आयकून सुखद आश्चर्य जालिले ते राजान राम लक्ष्मणांन परंपरानुसार यथा योग्य सत्कार करनुं तांगेली प्रशंसा केली. सत्कार स्वीकारनुं राम लक्ष्मण विश्वामिले सयत एक दिवस थंय विश्राम घेवनुं मागिर मिथिलेचे दिशेन प्रवास करचांतु असयलो.

00000

अध्याय 4

ऋषी विश्वामित्रांनि राम लक्ष्मणाक जनक राजाले मिथिला राजधानीक व्हरचांतु दोन कारण आशिल्ले. राम लक्ष्मणांक शिव धनुष्याचं आकर्षण आसल्यारिची विश्वामित्रांक भविष्य कालांतु घडचे सर्व घदामोडीचो स्पष्ट चित्र दिसतालें. तांका पयलेचि साक्षात्कार जालिलो की रामालालें जन्म अकारण जालिलो ना. पूण तागेले जन्माक सार्थक जावचाक जाय आशिल्ले सृजन शक्ती दुसरेचि कडेन आसा. देकून तागेलो जन्म सार्थक जावचाक तागेले जन्माक कारण जावनुं आशिल्लें देवताकार्यपूर्ण जावचाक जाय. ते देवताकार्य पूर्ण जावचें आसल्यार अनेक घटना घडचाक जाय. अनेक घटना घडचे आसल्यार रामाले जन्माक पूरक जावनुं आशिल्ले शक्तीचे मिलन जावचाक जाय. हे सर्व विश्वामित्रांनि आपण्यले तपाचे सामर्थ्यन पलयिलें देकून तागेलो विचार धनुष्या वयर म्हंय तर जनक राजाले मानस पुत्री जानकीवर केंद्रित जावनुं आशिल्ले.

देकून जेन्नां शहराचें वैभव पोळोवचाक ऋषी समुदाय आतुर आशिल्ले रामलक्ष्मण ते शिव धनुष्याचे दर्शन घेवचाक उत्सुक आशिल्ले तेन्नां ऋषी विश्वामित्र ते शक्तीचे प्रतीक्षा करत वाट पलयत आशिल्ले. मिथिलेचि दिशेन वचताना तांका शहराचे भायर एक जीणावस्थेंतु आशिलें एक आश्रम द्रिष्टीक पडलें. तेन्नां रामान ऋषी विश्वामित्रांक विचारलें की हो वस्ति दीसत नासताना आशिल्लो हो आश्रम कोणांलो ऋ विश्वामित्रांनि सांगलें की तो अश्रम पूर्वकालांतु एक महान् तपस्वी गौतम ऋषीलो आसून ते आपण्यालि पत्नि अहल्ये बरोबर आसताले. पुण एक समय गौतम ऋषीन सन्ध्यावंदनाचे निमित्तान आश्रमांतु नाशिल्लें पोळोवनुं अहल्ये विशय

कामातुर जालिलो इन्द्रदेवान गौतम ऋषीलें रूप वेश धारण करणुं अहल्येक सांगलें कीं कामोन्मत्त जालिले मनुष्याक धर्म नीतिमत्ता ऋतु कालाचो क्षण ध्यानांतु आस ना. देखून हांवु तुंगेले बरोबर संबंद दवरचाक आतुर जालिलो आसा. इन्द्रदेवान गौतम ऋषीलें रूप वेश धारण केलिले अहल्येक समज्यारिणी ती इन्द्रदेवाक लागून आकर्शित जालिल्यान क्षणिक मोहाक लागून इन्द्राले बरोबर संबंद साधलो. तदनंतर तिणें इन्द्रदेवाक सांगलें “देवा तुंगेले बरोबर संबंद जोडिल्यासा माका पूर्ण सुख समधान प्राप्त जालिलें आसा. तरिणी आतां हांगाचान तुमिं तक्षण परत वचें श्रेयस्कर आसतालें. अन्यथा तुमका गौतम ऋषीलो रोष सहन करचो पडतालो. इन्द्रान सुद्धां हासत सांगले कीं तो सद्धां समाधान अनुभवत आसा देखून तूवें सांगिल्ले तरेन परत वतां.

जेन्नां गौतम ऋषी रागावतालो म्हणुं भीवनुं इन्द्र गडबडीन भायर पडत आशिल्लो तेन्नां ताका गौतम ऋषीन आश्रमाचे दिशेन येवचें दिसलें. स्नान आनि संध्यावन्दन करणुं शुद्ध आनि तपोबलाक लागून अग्नि समान ज्वलन्त देव दानवांपासून सुद्धां पराजित जावचाक शक्य नाशिल्लो गौतमाक पोळोवनुं इन्द्रदेव स्तंभित जावनु मान सकयल घालनुं ते ऋषीले सन्मुख उभो राबलो. ताका तपोबलाचे सामर्थ्यान जाणवलें इन्द्रान आपण्याले रूप आनि वेश धारण करणुं अनैतिक वर्तणूक केलिलें आसा आनि तांगेले तोंडांतल्यान हे तीक्ष्ण शापशब्द भायर पडले “तूवे मेगले रूप आनि वेश धारण करणुं जें दुर्वर्तन केलिलें आसा ताका लागूनहांतु तुका शाप दितां. तुंगेले अण्डकोश तक्षण गळनुं पडताले”. शापाचो प्रत्यय तुरंत द्रिष्टीक परलो आनि इन्द्राले अण्डकोश गळनुं पडले. ताजे नंतर ताणीं पत्नी अहल्येक उद्देशून शाप दिलो “तू अन्न उदकाशिवाय केवल वायूचे आधारावर सहस्र वर्स स्वतःचे अपराधचे ज्वालेंतु हे प्रदेशांतु जळत ऊर. जेन्ना दाशरथी राम हे दुर्गम प्रदेशांतु येतालो आनि ताका आदारान सत्कार करणुं पूजा करचांतु येतालि तेन्नां तू हे शापांतल्यान मुक्त जातालि आनि तुंगेले मूल रूप परत प्राप्त जावनुं तू मेगलागीं येतालि”. तदनंतर तो महातपस्वी आपण्याले सहकारींसयत दूर हिमालयांतु तप करचाक गेलो.

पुण इन्द्र अस्वस्थ उरलो. तो आग्नीक माध्यम करणुं देव गन्धर्व आनि सिद्ध पुरुषांले लागीं गेलो आनि सांगलें “हांवे ऋषी गौतमाले तपांतु विघ्न हाडनुं तांगेले कौपाक पाड जालिलो आसा. पुण ते करताना एक बरें कर्म घडल्यां. मेगले अण्डकोश पडिल्यान हांवु जरी नपुंसक जालो आनि अहल्येचो त्याग जालो तरिणी तांगेले तपांतु विघ्न आयिल्यान तें तप सफल जालें ना. तें देवांले हिताचेंचि आसताले. देखून सर्व देवांले दायित्व आसा कीं मेगले वीर्य उत्पन्न करचि शक्ति माका परत प्राप्त जातालि. इन्द्रालि ही वीनन्ति आयकून सर्व देवांलो समुदाय एकत्रित जावनु मरुत् गणांले नेतृत्वांतु एक मेष मेढ्याले अण्डकोश काडनु ते इन्द्राक दिले. देखून विश्वामित्रिणि रामाक सांगले कीं तुका आतां ते आश्रमांतु वचून ते अहल्येले उद्धार करचो आसा. रामान आनि लक्ष्मणान ते कारणाक लागून विश्वामित्रि ऋषीले पुढाकारांतु ते आश्रमांतु प्रवेश केलो. थंय तांका तप सामर्थ्यान प्रभावित जालिलि असामान्य स्त्रीलें दर्शन जालें जे स्त्रीलें मुख पोळावचें सामान्य मानवांक उरें देव किंवा दानवांक सद्धां शक्य नाशिल्लें. ते विदूशीक

परमात्मान जशें कांय आपण्याले अमोघ शक्तीन तिका निर्माण केलिलें आसा जे तरेन धूवराचे मर्दे प्रज्वलित जालिलि अग्नि दिसता जे तरेन चन्दाले चारी बाजून प्रकाशाचें चकाकार पसरिली आसा स्याचे प्रभावी प्रकाशाचें वलय उदकांतु दिसचे तरेन तिगेलें रूप आशिल्लें . गौतम ऋषीले शापाक लागून रामाले व्यतिरिक्त अन्य कोणांलेयी द्रिष्टीक तें रूप दिसचें नाशिल्लें . शापाची अंतिम क्षण आयिल्यान ती आतां रामाले द्रिष्टींतु आयिल्लि आसा .

राम लक्ष्मणांनि ते स्त्रीले पाय आदरान धरले आनि तीणें सुद्धां गौतम ऋषीले वचनांचे उडगास जावनुं तांगेलें स्वागत केलें आनि तांगेले पाय धूवनुं ते महान् स्त्रीन तांगेले आतिथ्य शास्त्रैक चीतीन पूर्ण केल . तें रामलक्ष्मणांनि सहर्ष स्वीकारलें . हें पोळोवनुं आकाशांतु जमिले देवांनि पुष्पांचो पावूस पाडयली . गन्धर्व आनि ऋषींनि आनंद उल्हास व्यक्त करत उत्सव साजरी केली . देवांनि कौतुक केलें . ऋषी गौतमान सुद्धां अहल्येचे शुद्ध पवित्र जावनुं पुनजीवन प्राप्त जालियान सुख आनि समाधन व्यक्त केली . रामाक पूजा पाठ समर्पण करनुं ते ऋषीन आपण्यालो तप परत सुरु केली . राम सुद्धां गौतम ऋषी कडचान पूज स्वीकारनुं विश्वामित्र ऋषीले मार्गदर्शना सकायल मिथिलेचे दिशने प्रवास करत मिथिलेचे शहरांतु पवेश केली . मिथिलेच राज जनकांनि यज्ञाचो विस्तारान केलिली तयारि पोळोवनुं विश्वामित्रांनि समाधान व्यक्त केली .

जेन्नां जनक राजाक विश्वामित्रांले आगमनाचि खबर समजलि तेन्नां तांका अत्यंत आनंद जाली आनि तक्षण अपण्यालो पुरोहित शतानंदाक घेवनुं विश्वामित्रं मुखार येवनुं ते ब्रह्मर्षीली पूजा सत्कार केली . विश्वामित्रांनि जनक राजाक मिथिलेचे प्रजेचि आनि यज्ञ समारंभाचे प्रगति विशय विस्तारान विचारलें . जनक राजान सांगलें “ऋषीश्रेष्ठ ॐ तुमगेले तसले ब्रह्मर्षीले पादस्पर्श मिथिलेंतु जालिल्यान मेगेले यज्ञाचो उद्देश पूर्ण जाताला हांतूत तिलमात्र संशय आसचो ना . तुमिं यज्ञांतु अनेक ऋषी सयत आयिलेख पोळोवनुं हांतु स्वतःक धय आनि कृतार्थ समजतां” .

तेन्नां राजा जनकालि दिश्टी राम लक्ष्मणावयर पडिल्यान ताणे विश्वामित्र ऋषीक विचारलें कीं ते दोन देव तरेन पराकमी हस्ति तरेन शांत डौलान चलचे सिंह आनि वृषभा तरेन दिसचे कमलदला तरेन दोळे आसून हातांतु खड्ग धनुष्य धरिले जुळे अश्विन भावांतरेन सुंदर युवक स्वर्गांतल्यान आयिले देवांतरेन दिसच कोणाले पुत्र आसून खयचे कारणाक लागून प्रवास करत आसाचित्र आमगेले राज्यांतु आयिले हे दोन एकमेकां तरेन दिसचे वीर पुरुषां विशय आयकुवचाक हांतु उत्सुक आसा . प्रत्युत्तर रूपान ऋषी विश्वामित्रांनि सांगले कीं हे दोन युवक आयेथ्येचे राजा दसरथाले सुपुत्र आसून ते तांगेली यज्ञ असुरांतो संहार करनुं सफल जावचाक मदत आनि कारणीभूत जावनुं आसाचि . तदनंतर विशाल देशाक भेट दीवनुं आनि अहल्येला उद्धार करनुं मिथिलेंतु आशिल्लो तो महान् शिवधनुष्य पोळोवचाक आनि तुंगेले यज्ञाचें वैभव पोळोवचाक आयिले आसाचि .

विश्वामित्रन सांगिल्ले वृत्तान्त आयकून गौतम अहल्येला पुत्र शतानन्द ऋषीन दीर्घ काल पश्चात्तापान तप करचे तांगेले आवयन हे दोन युवकांतो योग्य रितीन सत्कार केलोवे वनांतले

फलफुलान पूजा केलिवे मेगले आवय बापयलि परत मिलन जालेंवे म्हाण्णुं गदगद स्वरांतु विचारलें . विश्वामित्रांनि तांका सांतवन करत सांगलें कीं जें करचाक जाय तें सर्व केलिलें आसा .तें आयकून समाधान पाविले शतानन्द ऋषीन राम लक्ष्मणांक स्वागत कतनुं आभार व्यक्त कलो . विश्वामित्र ऋषीले बरोबर तुमि हांगा आयलें आपण्यालें सौभग्य जावनुं आसा म्हाण्णुं कौतुक केलें . आपूण ऋषी विश्वामित्रांनि योग्यता जाणतां . जें सामान्य मनुष्यांक आनि देवांकसुद्धां करचें अशक्य आसता तें हे महन् ऋषीक सहज शक्य आसता . हे रामा हे सिश्टींतु तुमगेले इतले धन्य कोणीच्या आसचे नांचि कारण तुमकां विश्वामित्र असलो गुरु प्राप्त जालिलो आसा .

नंतर शतानन्द ऋषीन राम लक्ष्मणांक विश्वामित्रांन खंयचे तरेन क्षत्रियकुळांतु गाधीपुत्ररूपान जन्म घेतलो ब्रह्मतेजाचें महत्व जाणून सहस्र वर्सां तप करनुं पयले राजर्षीं म्हाण्णुं आनि मागिर ब्रह्मर्षीं म्हाण्णुं मान वसिष्ठ मुनी कड्यान मेलयलो जें मानाक अनुमति समस्त देवगणांपासून मेलोवनुं तीन लोकांतु पूज्य जालो हें सर्व सविस्तर निरूपण केलें . तें आयकून मिथिलेचे राजा जनकान विस्मित जावनुं असामान्य तप बल आनि गुणान समृद्ध आशिल्ले ऋषीले दर्शनान राम लक्ष्मणातरेन स्वतः कतूज्ञता धन्य आनि कृतार्थ जालिलो अनुभव व्यक्त केलो . आनि राम लक्ष्मणा सयत यज्ञांतु सहाभाग जावचाक आमंत्रण दिलें . हे तरेन आमंत्रण दीवनुं ऋषी विश्वामित्रांनि आदर आनि भक्तीन प्रदक्षिणा घालनुं आपंयाले पुरोहिताक मुखार दवरनुं पुनः मिथिलोक परतलो .

दुसरे दिवस राजा जनकान मिथिलेच शहरांतु राम लक्ष्मणा सयत आयिले ऋषी विश्वामित्रांलो यथायोग्य शास्त्रेक्त पद्धतीन स्वागत केलें . स्वागत स्वीकारले नंतर विश्वामित्रांनि राम लक्ष्मणांक तो प्रसिद्ध शिवधनुष्य दाखोवचाक राजा जनकाक वीनन्ती केली . राजान तो शिवधनुष्य दरबारांतु हाडचाक सेवकां आदअस दिली . राजा जनकानांनि ते धनुष्य विशयचि आख्यायिका सांगत म्हळलें कीं पुरातन काळांतु जेन्नां दक्ष प्रजापतीन यज्ञ केलिलो तेन्नां हविचो भाग शिवाक दिलिले नाशिल्यान ताणें ते सर्व देवांले शिर ते धनुष्यान धडा पासून वेगळें करताला म्हाण्णुं सांगिल्ले . हें आयकून सर्व देवांक भीतीन आनि आश्चर्यान शिवालि प्रार्थना केली . समाधान पावल्ले शिवान तो धानुष्य ते देवांक दिली जो ते देवांनि आमगेले पूर्वज देवदत्तालें स्वाधीन केलिलो .

जनक राजान सांगलें कीं ताका संन्तान ना . पुण जेन्ना एक समय यज्ञसमारंभाचे सुरवातीक नांगर चलयताना ताका अकरमात् एक चेल्लि धर्तरेतल्यान प्राप्त जाली . नांगराक लागून प्राप्त जालिल्यान ती सीता आनि धर्तरेतल्यान प्राप्त जालिल्यान 'अयोनिजा' म्हाण्णुं प्रख्यात जाली . तिका हांवे स्वतःचे धूवे तरेन वाढयल्यां . तिगेलो जन्म विशिष्ट तरेन जालिल्यान ती लग्नाचे वयाचि जालिल्यान तो तिगेले खातीर एक शूर वीर वर शोधत आसून जो शिव धनुष्य उचलनुं ताका शरसंधन करनुं तिगेले बरोबर विवाह करचाक योग्य आनि शोभतालो . ताजे खातीर ताणें एक समारंभाचे आयोजन केलिलें आसून ते खातीर भारतवर्षांतले समस्त राजे राजपुत्र मिथिला नगरींतु जमिले . पुण आतां पर्यंत तो कोणांकयी हालोवचांतु जालो ना

उचलचे तर दूर आसा . देकून तांगेले सोयरीक मान्य जालिलि ना . पुण निराशा जावनुं ते सर्व राजे राजपुत्रांनि मिथिला नगरा वयर आक्रमण केलिलें . ताका लागून हांवु आनि मेगेलि प्रजा चिंतातुर जालिले आसाचि . देवांलि प्रार्थना केलिल्यान ताणीं माका थोडी मदत जालिल्यान ते सर्व राजे आतां पसरलेले आसाचि” .

राज जनक मुखार सरानुं म्हणाले “हे ब्रह्मर्षी शिव धनुष्य दैवी शक्तीन सुधुठ आसा . तो राम लक्ष्मणांक हांवु दाखयतूं . जर रामान तो धनुष उचलनुं धरनुं शरसन्धान कोले तर हांवु सीतेली विवह रामाले बरोबर निश्चित करतां” . राजा जनकाले उं आयकून ब्रह्मर्षी विश्वामित्रन “अवश्य तो धनुष्य रामाक दाखय” म्हणुं सांगलें . राजान गन्धपुष्पान आलंकित जालिलो तो धनुष्य हाडचाक मन्त्र्यांक सांगलें . जेन्नां तो धनुष्य हाडचांतु आयलो तेन्नां अनेक जनांक तो आठ चकाचे एक वाहनावयर ओढनुं हाडचे सुद्धां कठीण जायत आशिल्लें . तरियी अत्यंत श्रम घेतिल्यान तो अखेरिक सभमण्टपांतु हाडलो . तेन्नां राजा जनकान नमस्कार करनुं ब्रह्मर्षीक सांगलें “होचि आसा तो शिव धनुष्य जो अनेक पूर्व जनक राजां कडचान पूजचांतु आयलो . तो कौणां पासूनयी तो देव दानव गंधर्व राक्षस किंवा यक्षांक उचलचाक शक्य जालें ना तेन्नां मानवांक ते कशें शक्य आसतालें त्रह तुमकां आनि हे राजपुत्र राम लक्ष्मणांक दाखोवचो आसा . तो धनुष्य हांगा हाडिलो आसा . तो राजपुत्रांनि पोळोवचूं” .

जनकरायाले शब्द आयकून ऋषी विश्वामित्रांनि रामाक सांगलें “हे राघवा पलयय तो धनुष्य” . आज्ञानुसर रामान ते धनुष्य दिशेन नदर घातलि आनि उठून वाहनाचे बंद दरवाजे उघडले आनि तो धनुष्य पोळेवनुं म्हललें “माका तो धनुष्य स्पर्श करचो आसा आनि शक्य जाल्यार तो उचलनुं बाण लावनुं नेम घेवचो आसा” . ब्रह्मर्षी आनि राजा जनकांनि अनुमति दिलि . आनि रामान तो धनुष्य सहज आनि सरल उचललो आनि बाण लावनुं नेम घेवचे उद्देशान जेन्नां तो धनुष वाकयलो तेन्नां तो धनुष्य मर्देंचि भंग जालो . तो धनुष्य भंग जालोकीं आकशांतु मेघ गडगडले वीज चमकलि धर्तरी हादरलि आनि पर्वत फुटून सर्व दिशेन भयंकर अवाज दुमदमचाक लागलो . विश्वामित्र जनक राम आनि लक्ष्मण सोडल्यार सर्व अन्य जन भयंकर कोलहलान मूर्छेंतु पडले . थोडे समय नंतर जेन्ना जन मूर्छावस्थेंतल्यान्न भायर आयले तेन्नां राजा जनकान शांत स्वरान विश्वामित्र ऋषीक नमस्कार करनुं सांगलें “भगवन् दाशरथी रामालें हें असामान्य शौर्य पोळोवनुं मेगेलें मन दिग्मूठ जालिलें आसून शिव धनुष्य उचलिल्यान भंग जावचें हें विश्वास दावरचें अशें ना . दाशरथी रामान सीते बरोबर विवाह केलिल्यान तिणें एक शूर पुरुषाले बरोबर विवाह करचि मेगेलि इच्छा आयज सफल जावनुं आमगेली वंश निश्चित कीर्तीक पावतालो हांतूत किञ्चित् संशय आसचो ना . माका विश्वास आसा की सीता रामाक आनि रामाक सीता योग्य पत्नि आनि पति म्हणुं शोभताले . तरियी ऋषीवर्यांलि अनुमति आसल्यार मिथिलेचे मन्त्र्यांक अयोध्येक तक्षण धाडनुं राजा दशरथाक सांगताले की राम लक्ष्मण हे दोगंगरी श्रेष्ठ ऋषीले सकयल शूर वीर निष्णात आनि प्रभावी धनुर्धारी जालिले आसाचि . जनक राजालि सूशील पुत्रि सीता रामाक अनुरूप पत्नी म्हणुं शोभतालि म्हणुं प्रस्ताव दवरचें योग्य आसतालें म्हणुं प्रस्ताव दवरचि मेगेलि मनीषा आसा .

ते जर राज दशरथांक मान्य आसा तर विवाह समरंभ पूर्ण करचे खातीर राजा दशरथांनि आपण्याले पत्नी सगे सोयरे परिवारा सयत मिथिलेक येवचाक आमंत्रण दिवचें हेंचि योग्य आनि श्रेयस्कर आसताले” .

राजा जनकालि ही कलकलीचि वीनन्ति आयकून ब्रह्मर्षी विश्वामित्रंक सुख समाधान जाले आनि ताणीं तुरन्त अनुमति दिलि . आनि राजा जनकान मन्त्र्यसंक आपोवनु आयेध्येचो प्रवास करचाक आनि समस्त वृत्तन्त राजाक निरूपण करचाक आदेश दिलो . राजा जनकाले मन्त्र्यांनि एक क्षण वायट करत नासताना अयोध्या नगरीक पावले . देवाले दरबारांतु इन्द्रान शोभचे तरेन शोभचे राजा दशरथालें दर्शन अयोध्येचे राज दरबारांतु घेतलें . प्रवासाचो क्षीण पूर्ण तरेन उतरलो कीं ताणीं राजाक जनक कुळांताले मिथिलेचे नरेशालि शुभेच्छा आयेध्येचे नरेशाक दीवनुं राजालें सौख्य आनि राज्याचि अबिवृद्धि चिंतून ऋषी विश्वामित्रंले अनुमतीन धाडनुं दिलिलो संदेश समर्पित केलो . जनक कुळांताले मिथिलेचे नरेशालि राजपुत्रेली विवाह राजपुत्रेली विवाह तांगेले स्वाधीन आशिल्ले अलौकिक प्रभावी आनि दिव्य शिवधनुष्य उचलचे शूर वीर पुरुषाबरोबर जावचाक जाय राजा जनकालि इच्छा आसा हें सर्वश्रुत आसा म्हणुं सांगून तो धनुष्य उचलचे खंयचेयी राजाक किंवा राजपुत्रक अजून शक्य जालिलें ना म्हणुं निवेदन केलें . पुण जेन्नां ऋषी विश्वामित्रंनि राजा दशरथाले दोन राजपुत्र राम लक्ष्मणां सयत मिथिलेंतु पदार्पण केलें आनि तो अलौकिक आनि असामन्य धनुष्य पळयलो तेन्नां विश्वामित्रंले आदेशानुसार तो दिव्य शिवधनुष्य सहज उचललो आनि शरसंधन करताना ता असामन्य धनुष्य भग्न जालो . ताका लागून राजा जनकान आपण्यालि मोगचे धूव सीतेली विवाह रामाले बरोबर करचि इच्छा व्यक्त करनुं प्रस्ताव आमी घेवुं आयिले आसाचि . हे विवाह संबंदाक तुमगेलि मान्यता आनि अनुमति आसल्यार राजा जनकालि प्रतिज्ञा पूर्ण जातालि हांतूत किञ्चित संशय आसचो ना . देकून तुमि सर्वांनि सह कुटुम्ब सहपरिवार सन्मानीय पुरोहित वसिष्ठ मुनींले पुढाकारान आयल्यार दोन्निं राज घराणिं अत्यन्त सुख समाधान अनुभवतालिं म्हणुं ऋषी विश्वामित्रंनि राजा दशरथाक अशीर्वाद दिलिले आसा .

रामाले शौर्य प्रदर्शनान सुखावलेली राजा दशरथान रामान विवाह जावचो संदेश आयकून हर्षान आपण्याले पुरोहित वसिष्ठ आनि वामदेवांक उद्देशून म्हळलें “कौरल्येली पुत्र राम आपण्याले भाव आनि विश्वानिः ऋषींले सयत विदेग राज्यांतु सुखान आसून तागलें शौर्याक लागून मिथिलाधिपति राजा जनका आपण्यालि पुत्रि सीतेका रामालि पत्नी म्हणुं कन्यादान करची इच्छा दाखयल्या . देकून जर सर्वांलि संमति आसल्यार समय वायट करतनासताना तुरन्त मिथिलानगरीक प्रवास करचाक जाय” . पुरोहित आनि अन्य मन्त्र्यांनि राजाले हे आभिप्रायाक मान्यता दिलि तेन्नां राजा म्हणालो “चला तर फाल्याकचि प्रवास सुरु करया” .

दुसरे दिवस राजा दशरथान आपण्याले मन्त्र्यांक राज्याचे खजान्यांतल्यान लग्न समारंभाक आवश्यक आसचि धन रत्न वज्र माणकान सजयिले आभरण जड जवहिर अनेक धन संपत्ती घेवनुं पयले मिथिलेक धाडाक आदेश दिलो . मागिर आपण्यालें कुटुम्ब सगे सोयरे मित्र परिवार कुळाचे पुरोहित दबारांतल मन्त्रिसरदार आनि चतुरंग सैन्य घेवनुं राजा दशरथ मिथिला नागरीचे

भायर आपण्यालें ठाण्य स्थापयलें . राजाले आगमनाचि पूर्व सूचना मेळिल्यान अत्यानंदित राजा जनकान स्वगताचि सर्व तयारि केलिलि .

दशरथाक उद्देशून म्हळळें “हे रघुकुलाचे श्रेष्ठ राजन् तुमका हार्दिक स्वागत आसा . ऋषी वसिष्ठानि आपण्याले ऋषी समुदाय घेवणुं येवचें हें इन्द्रान देवगणां सयत आयिले तरेन आसा . हे राजन् इक्ष्वाकूले कुलांतु जन्म घेतिल्यान तुमि हे धर्तरेवर इन्द्रातरेन राज्य करत आसाचि . ऋषी वसिष्ठानि आपण्याले ऋषी समुदाय घेवणुं येवचें हें इन्द्रान देवगणां सयत आयिले तरेन जालें . ते सवांनि आयिल्यान मेगले मनावयर श्रद्धेचें ऋण वाढलें आनि मेगले कुलाचे भाग्योदयाक वाट करणुं दिलिली आसा . तुमगेले पुत्र राम लक्ष्मणांलि भेट जावचाक तुमिं आवश्यक आसताले . रामा तसले शूर वीर परकमी पुरुषाले बरोबर संबंध बांदून आमगेलें कुळ समधान आनि अभिमान आनुभवता . देखून ऋषी गरूले देखरेखी सकयल वेदशात्रानुसार तीन चार दिवस चलचे हे विवाह समारंभाचि सुरवात तुमगेले हातांतल्यान जावचेंचि योग्य आसा” .

मागिर ऋषी विश्वामित्रंक मुखार दवरणुं राम लक्ष्मणांनि पिता दशरथाले पाय स्पर्श करणुं नमस्कार केलो . आपण्याले शूर पुत्रांक पोळोवनुं राजा दशरथालें कालीज समाधानान फुल्लें . ऋषी विश्वामित्रंक मुखार दवरणुं राम लक्ष्मणांनि पिता दशरथाले पाय स्पर्श करणुं नमस्कार केलो . जमिले सर्व ऋषीगण आपसांतु आनंदान संभाषण करताले जाले . राजा जनकालें हं वचन आयकून राजा दशरथान म्हळळें “दितल्यांले महत्व घेतल्याले पेक्षा जास्त आसता म्हणुं आयकल्यां . तुमी धर्म जणताले आशिल्यन जनक राजा तुमी जे सांगताचि तेंचि करचें श्रेयस्कर आसतालें” . राजा जनक सुद्धां पावण्यांलि वेवस्था सुरलीत आनि समाधानकारक जालिलि पोळोवनुं आपण्याले राजभवनांतु परतलो .

दुसरे दिवस सकाळीं विवाह समारंभ वेद शास्त्रनुसर जावचाक सर्व तयारि जालिलि पोळोवनुं ऋषीकड्यान शास्त्रैक्त कर्म करोवनुं शतानंद ऋषींक म्हाणालो “मगेलो भाव कुशाध्वज धार्मिक बुद्धीचो आसून ईक्षुमति नदी तीरावर आशिल्ले सांकाश्य नांवांचे पुण्य नगरींतु निवासित आसा . ताणे हे विवाह समारंभातु सहभाग जावचाक जाय म्हणुं मेगेलि इच्छा आसा” . राजालि ही इच्छा आयकून शतानंद ऋषीन योग्य तो आदेश सेवकांक दिलो . कुशाध्वजाक समाचर आयकून आनंद जालो आनि तो तत्क्षण मिथिलेक येवणु पावलो . मागिर एक दुसर्यांले क्षेम समाचार विचारणुं जाले नन्तर आदाराथित्यान ईक्ष्वाकू वंशाचे महान् राजा दशरथादि आप्त संबंधिकांक घेवणुं येवचाक धाडलें . सुदामन मन्त्रीन राजा दशरथाले सन्मुख वचून राजाक आनि ऋषी वसिष्ठांक यथा योग्य आदर सन्मान दीवणुं मिथिले जनक राजाले दरबारांतु येवचाक आमंत्रण दिलें .

राजा दशरथ वसिष्ठ मुनींले सयत जनक राजाले दरबारांतु आयले . थंय मिथिलेचो राजाले आप्त बान्धव ऋषीगण मन्त्रि इत्यादि गण्य पुरुष बशिल्ले दिसले . ते सवांर्क पोळावनुं इक्षाकू वंशाचे मार्गदर्शक आनि पुरोहित जावनुं आशिल्ले ऋषी श्रेष्ठ वसिष्ठानि जमिले समुदायाक ईक्ष्वाकू वंशाचो सविस्तर वृत्तन्त निवेदन करत सांगलें “ ईक्ष्वाकू वंशा ब्रह्म प्रजापती पासून सुरवात जावनुं आर्योध्यंतु राज्य स्थापित केलें . हे वंशांतु पृथु श्चिंकू युवनाश्व ममधाता भरत

असित सगर दिलीप भगीरथ अंबरीष नाभाग अज इत्यादि एकापेक्षां एक महान् अतिरथी महारथी शूरवीर राजे जन्माक आयिले आसाचि. तेचि ईक्ष्वाकु कुळांतु दशरथ जन्माक आयिलो आसून राम आनि लक्ष्मण तागले सुपुत्र जावनुं आसाचि. देखून हे राजन् ईक्ष्वाकु वंश परंपरा शुद्ध परम पवित्र धर्मिक आसून सत्यवचनी म्हणुं नामांकित आसाचि. राम लक्ष्मण ते कुळाक अनुरूप आशिल्यान तुमगेलें कन्यारत्न सीते बरोबर विवाह जावचाक योग्य आसाचि”.

हे तरेन ऋषी वसिष्ठानि इक्ष्वाकु वंशाची वृत्तान्त सविस्तर सांगिल्ले नंतर राजा जनकानि हात जोडनुं नमस्कार करत म्हळलें “हे ब्रह्मन् जो मनुष्य उत्तम कुळांतु जन्माक आयिल्लो आसा ताका आपण्याले कुळाची वृत्तान्तान अभिमानान निरूपण करचाक जाय. आनि हे तरेन आपण्याले कुळांतले धूवेक विवाहरूपान कन्यादान करचांतु येता. पुरातन काळांतु निमि नांवाची एक महान् धर्मात्मा आनि सात्विक तीन लोकांतु ख्याति मेलयिली राजा आशिल्लो. तागेलो पुत्र मिथि आनि नातू जनक म्हणुं नांवान प्रख्यात जाले. ते कुळांतु शर्वरोमा आनि ताका हांतु जनक आनि मेगलो ल्हान भातु कुशध्वज जन्माक आयिले आसाचि. मेगले बापयन माका राज्यावयर बसोवनुं आपूण स्वतः वानप्रस्थाश्रमांतु गेलिलो आसा. मेगलें आवय बापयले स्वर्गवास जाले नंतर हांतु हे राज्याची आनि मेगलो भावालो सांभाल करत आसा.

मुखारसरनुं राजा जनक म्हणालो “ताजे नंतर सांकाश्य देशांतले राजा सुधन्वान मेगलागीं येवनुं आपण्याका हे शिव धनुष्य आनि सीतेक तागले स्वाधीन करचाक आग्रह धरचाक लागलो. हांवे नकार दिलिल्यान ते कौपिष्ट राजान मेगले विरुद्ध युद्ध केलें आनि ते युद्धांतु तो मरण पावलो. तेन्नांचान ते राज्यावयर मेगलो भाव कुशध्वज राज्य करत आसा. मेगले पुत्री सीता रामाक आनि मेगले भावालि पुत्री उर्मिला लक्ष्मणाक वधुरूपान कन्यादान करचि प्रबल इच्छा आमगेलें मनांतु आसा. देखून हे ब्रह्मर्षे हांतु त्रिवार आग्रह धरतां की मेगलि धूव सीता जी वीर इतलेचि न्हंय तर देवी तरेन सुंदर आसा आनि उर्मिला सुद्धा जी तेचि तरेन शोभता तांका राम लक्ष्मणांक वधुरूपान ईक्ष्वाकु कुळांतु स्वीकार करचाक जाय. हे दशरथ राजन् आयज माघ नक्षत्र आसा तिसरो दिवस सौपलोकीं फाल्गुन नक्षत्र येता नंतर उत्तर फाल्गुन नक्षत्र आयिल्यान लग्नाची शुभ मुहुर्त म्हणुं मानचांतु येता जेन्नां गोदान इत्यादि दीवनुं राम लक्ष्मणालें शुभ जीवन चिंतन करयेत”.

राजा जनकानं विस्तारान सांगिल्लो हो वृत्तान्त आयकून ऋषी विश्वामित्र आनि वसिष्ठानि म्हळलें “ईक्ष्वाकु आनि विदेह हे दोन्निं कुळं निश्चित अप्रमेय आसून तांका तुलना ना. राम लक्ष्मण आनि सीता उर्मिला हे कुळाक लागून आनुरूप आसाचि इतलेचि न्हंय तर सौंदर्यान सुद्धा एकमेकांक अनुरूप आसाचि. पुनः राजा कुशध्वज हांगा उपस्थित आसा देखून तागेलें अन्य दोन पुत्रिले सुद्धां भरत शत्रुघ्नांक कन्यादान जावूं म्हणुं आमगेली सूचना आसा. ताका लागून तुमगले हे दोन श्रेष्ठ आनि प्रख्यात वंश एकमेकांक धर्मकार्य करचांतु पूरक जावूं. ऋषी विश्वामित्रले वचन आनि ऋषी वसिष्ठाले मत आयकून राजा जनक हात जोडनुं म्हणालो “तुमगेलें सूचनेन आमगेलें दोन कुळ एकत्रि येवचे आमकां मान्य आसा. धियाय

आमगेले कुळ धन्य जालें म्हणुं हांतु मानतां . तशींचि जावूं . कुशध्वजांले दोन धूवाले पाणिग्रहण भरत शत्रुनांले बरोबर जावूं” .

तदनन्तर राजा जनक आपण्याले आसना वयल्यान उठून ऋषी विश्वामित्र आनि ऋषी वसिष्ठांले सन्मुख वचून म्हणालो “तुमी दोग्गांनि आमगेले प्रति विशेषरूपान प्रेम दाखयिले आसा . देकून तुमींचि हे मानाचें मुख्य आसन स्वीकारचाक जाय . जे तरेन मिथिला नगरी राजा दशरथाक आसा ते तरेन अयोध्या नगरी आमकां आसा . देकून संकोच करचें अनावश्यक आसा” . राजा जनकांले वचन आयकून राजा दशरथ म्हणालो “अनेक धर्मकार्य केलिल्यान तुमि दोन भाव सुलक्षण आनि संस्कारान शोभत आसाचि . अमिं आता आमगेले विश्राम निवासांतु वचत आसाचि . तुरन्त अमि शास्त्रैक्त विधि यम नियमांचे आचरण पालन करचाक उत्सुक आसून ती सुरवात करचाल इच्छुक आसाचि” . हे तरेन जबकराजानि अनुमति घेवनुं राजा दशरथा विश्वामित्र वसिष्ठ ऋषींले सयत विश्राम निवासाक परतलो .

दुसरे दिवस सकाळीं उठून गोदान इत्यादि दान धर्मांचे उपक्रम राजा दशरथान हातांतु घेवनुं आपण्याले चार पुत्रसयत चतुर्मख ब्रह्म प्रजापतीतरेन शोभचाक लागलो . दूर कंकय देशांतल्यान कैकेयीलो भाव युधाजित् येवनुं राजाले आनन्दांतु सहभागी जालो . तिसरे दिवस राजा दशरथ ऋषी विश्वामित्र वसिष्ठ आनि आपण्याले चार पुत्रसयत लग्नमण्टपांतु पावलो . मागीर वशिष्ठ मुनींनि मुकार सरनुं वरपक्षाचो दशरथ आपण्याले पुत्रकुटुम्ब सर्गोसोयार्यांले बरोबर आयिलो समाचार राजा जनकाले लागीं वचून दिलो . जेन्नां दोन कुळ विवाह समारंभाक लागून बांदचांतु येताचि तेन्नां वर आनि वधु पक्षाचे दोग्गांलेयी कुळाचो पुरुषार्थ सफल जावचांतु येता . जनक राजा न केवल लोकप्रसिद्ध दानी पुरुष आशिल्लो तर शास्त्रंचे ज्ञान आशिल्लो महा मेधावी म्हणुं प्रसिद्ध आशिल्लो . देकून ताणें वसिष्ठ ऋषींक उद्देशून म्हळलें “खंयचो द्वारपाल तुमगेलि वाट आडयतालो ऋह कोणाले आज्ञेचि हांगा प्रतीक्षा आसा ऋह स्वतःचे घरांतु प्रवेश करचाक विचार कसलो करचो ऋह हें राज्य तुमगेलेचि आसा . देकून मनांतु कसलोयि संकोच दवरत नासताना तुमिं सर्वांनि निश्चित प्रवेश करचाक जाय . २ उत्स्फूर्त स्फुलिंग पसरायचे अग्नि तरेन चार वधू तुमी येवचि वाट पलयत केन्नांचान तयार आसाचि . देकून समरंभाचि सुरवात तुरंत करचाक जाय . राजा जनकाले हे तरेन केलिलें आमंत्रण स्वीकारनुं राजा दशरथ विवाह मण्टपाचे दिशेन सहकुटुम्ब सहपरिवार चलचाक लागलो . तेन्नां जनकराजान जमिले सर्व ऋषींक उद्देशून लग्नकार्या सरवात करचाक वीनन्ति केलि .

जनक राजान स्वर्णाचे आभरणान सजयिले सीतेक हाडनुं रामाले मुखार अग्निचे लागीं राबयलें . नंतर कौसल्येक आनन्द दिवचे रामाक उद्देशून म्हळलें “इयम् सीतामम सुता सह धर्म चरी तव | प्रतीच्छ च एनां भद्रम् ते पाणीं गृहणीष्व पाणिना ||” - हीचि ती मेगेलि सुपुत्रि सीता तुमगेलि सहधर्मचारी धर तिगेलो हात आनी स्वीकार कर तिका . तुमगेले दोग्गांलेयी शुर्मकल्याण जावूं . ती पतिव्रता महाभाग्यशाली आसून तुमगेले सावली तरेन सदा आसतालि” . हे तरेन हातावर उदाक सोडनुं जनक राजान कन्यादान केलें . तेन्नां आकाशांतल्यान देव गण आनि ऋषी समुदाय साधु साधु म्हणुं आशीवचनांचो घोष केलो . मंगल वद्यांचो निनाद वतावरणांतु

दुमदुमचाक आनि आकाशांतल्यान पुष्पवृष्टीचो पावूस पडचाक लागलो . हें सर्व पोळोवनुं हर्षी ल्हासन आनंदित जालिलो राजा जनक म्हणालो “लक्ष्मणा तुगेले कुशल जावूं . यो मुखार तुका कन्यादान म्हणुं दिवचांतु आयिले उर्मिलेक स्वीकार कर . भरत तुगेले कुशल जावूं . यो मुखार तुका कन्यादान म्हणुं दिवचांतु आयिले माण्डवीक स्वीकार कर . शत्रुघ्न तुगेले कुशल जावूं . यो मुखार तुका कन्यादान म्हणुं दिवचांतु आयिले श्रुतकीर्तीक स्वीकार कर” . हे तरेन जनकराजान कन्यादान केलें नंतर दशरथाले चार पुत्रांनि अग्नीचि प्रदक्षिणा घालनुं विधिपूर्वक सर्व आचार पूर्ण केलें . वसिष्ठानि शास्त्रैक्त मन्त्रैच्छार करनुं कन्यादान पाणिग्रहण आनि विवाह समारंभ पूर्ण जलो म्हणुं घोषणा केली . विवाह समारंभ स्फाल जालिलो पोळोवनुं देवांनि आकाशांतल्यान पुष्पवृष्टि केली आनि वाद्यवृन्दाचे स्वरान वातावरण दुमदुमलें . ताजें नंतर दशरथ आपण्यले चारी पुत्र कुटुम्ब सगो सोयरी सयत विश्रम निवासांतु पावलो .

ऋषी विश्वामित्रांनि राजा आनि राम लक्ष्मणांले संमतीन दुसरे दिवस सूर्योदय जावचे पयलें हिमालयाचे दिशेन प्रवास करचें निश्चित केलें . ऋषी विश्वामित्रांनि गेले नंतर राजा दशरथान आपण्यलें कुटुम्ब आप्तबांधव आनि राज दरबार सयत परत आयेथेक परत प्रवास करचे खातीर जनक राजाली संमति घेतली . जनक राजान आपण्ताले पुत्रैक अनेक उत्तम सुवर्णालंकार धर्मसंपत्ती दार्सदासी आनि गो अश्व हस्ति इत्यादि पशुधन दिले . मागीर सर्व द्विश्टीक आस पर्यंत सर्वांक योग्य तरेन निरोप दीवनुं आपण्यल राजावाड्यांतु परतलो .

जेन्नां दशरथ राजा नवे वधुवर आनि आप्तबांधवांक घेवनुं अयोध्येचे दिशेन प्रवास करत आशिल्लो तेन्ना मार्गा वयर अकस्मात् पक्षीन किंचालचें विंग विंगड पशु स्वैरभैर धांवचें द्विश्टीक पडलें . हे चित्रविचित्र घटना घडचे पोळोवनुं राज दशरथ चिंतित जालो . देकून ताणें वसिष्ठ ऋषींक विचारलें “हे पशु पक्षी दिशाभूल जालिले दिसताचि . कसले तरि महान् संकट अनपेक्षित घटन घडचि अशा अशें भास जायत आसा . हे तरेन पर्शुपक्षि कित्याक धांवत आसाचि ऋ मेगेले मन चर्लाबिचल स्वैरभैर जालिलें आसून कालीज कित्याक फडफडत आसा ऋ ऋषी वसिष्ठान राजा दशरथाक सांतवन करत म्हळलें की पक्षीलो चीत्कार मुखार येचे अनपेक्षित संकटाचे पूर्व निदर्शन करता . पुण राजान चिंता करचें न्हय . जेन्नां हे तरेन ते उलयत आसताना एक भयंकर वादळ आयिले तरेन धर्तरी हाल्चाक लागली . सर्व वृक्ष मूलासकट उसळून पडले . सूर्य दीसना जालो चारी दिशेन कालोख पसरलो . भयंकर वादळ येवनुं सर्व जन् दिशा वातावरण अदृश्य जालें . वसिष्ठ आनि अन्य ऋषी समुदाय सुबुद्ध राजा दशरथाले आनि तागले परिवारा तरेन दिवमूढ जावनुं स्तब्ध जाले .

तदनंतर अकस्मात् ते गोंधळाचे अनिश्चित परिस्थितींतु दिसचाक भयंकर भस्मधारी माथ्यावयर जटा धारण केलिलो कैलास पर्वता तरेन अभेद कालाग्नि तरेन असह तेजान स्वयंप्रकाशित सर्व साधारण मनुष्यांक ना दिसचो खांद्यावयर परशु आनि हातांतु वीज तरेन झळकुवचो धनुष्य धरिलो त्रिपुरारि शिवातरेन तरेन उग्र रूप धारण केलिलो भार्गव जमदग्नीलो पुत्र परशुरामाक पलयलें “ददर्श भीमसंकाशं जटाढण्डलधारिणम् | भार्गवं जामदग्नेयं राज राजविमर्दनम् || कैलासमिव दुर्धर्षं कालाग्निमिव दुरसहम् | ज्वलन्तमिव तेजोभिर्दुर्निरीक्ष्यं

पृथग्जनैः ॥ स्कन्धे चास्रज्य परशुं धनुर्विद्युद्गणोपमम् | प्रगृह शरमुग्रं च त्रिपुरघ्नं यथा शिवम् ॥” .

तेन्नां तागेले भयंकर अग्नि तरेन ज्वलंत रूप पीळोवनुं जप तपाचे सामर्थ्यान परिपूर्ण आशिल्ले वसिष्ठादि ऋषी गण एक बाजून मेळनुं आपआपसांतु सकयलचे अवाजांतु उलोवचाक लागले की आपण्याले बापयलो वध जालिल्यान कोपिष्ट जालिले हे महानुभावान पर्यल्ले सर्व क्षत्रिय कुळांचो नाश केलिले तरेन परत नाश करचाक आयलाकी कितें म्हणुं सवांले मन भयान ऋत आशिल्लें . थोडे समय नंतर वसिष्ठ आनि अन्य मुनि समुदाय तागेलागीं वचून राम राम म्हणुं मधुर स्वरांतु ताका संबोधन केलें “तं दृष्ट्वा भीमसंकाशं ज्वलन्तमिव पावकम् | वसिष्ठप्रमुखा विप्रा जपहोमपरायणाः ॥ संगता मुनयः सर्वे संजजल्पुरथो मिथः | कच्चित् पितृवधामयीं क्षत्रं नैत्सादयिष्यति ॥ पूर्वं क्षत्र्वधं कृत्वा गतमन्युर्गतज्वरः | क्षत्र्योत्साददनं भूयो न खल्वस्य चिकीर्षितम् ॥ एवमुक्त्वाहर्ष्यमादाय भार्गवं भीमदर्शनम् | ऋषयो राम रामेति मधुरं वाक्यमब्रुवन् ॥” . वसिष्ठ ऋषीले मधुर उत्रंनि थोडे प्रमणान शांत जावनु ते भार्गव रामान दाशरथी रामाक उद्देशून म्हळें “हे दाशरथी रामा शिवालो धनुष्य भंग करनुं तुगेले शौर्य अद्भुत आसा म्हणुं सांगचें हांवे आयकल्यां . तो धनुष्य तूवे दुभंग केलो हें अचिंत्य आसल्यारियी हांवे दुसरो एक धनुष्य हाडिलो आसा . तो माका जमदग्नीन दिलिलो आसून तो उचलनुं शरसंधान करनुं तुगेले शक्तीचो पुरावो दी . जर तो धनुष्य उचलनुं शरसंधान करता तर हांवु तुगेले बरोबर दंड युद्ध करचाक योग्य आसा म्हणुं आवाहन दितां” .

परशुरामले ते वचन आयकून दशरथालें मन विशदान झांकलें . दैन्यावस्थेंतु गेलिल्यान तो आपण्याले दोन्नी हात जोडनुं परशुरामाली वीनन्ति करचाक लागलो “तुमिं घोर तप केलिल्यान शांत जालिले ब्रह्मण आसाचि . देकून मेगेलो पुत्र बाल्यावस्थंतु आसून जीवनदान दिवचाक पात्र आसा . भार्गव कुळांतु जन्म घेवनुं स्वाध्याय व्रताचे सदाचरण करचे आसून तुमि इन्द्राक शरस्धारण करचो ना म्हणुं प्रतिज्ञा केलिली आसा . धर्मपालन करचांतु दक्ष आशिले काश्यप मुनीक पृथ्वीवयलें प्रभुत्व दीवनु अरण्यांतु महेंद्र पर्वतावयर तुमी गेलिल आसाचि . आमगेले कुळाचो सर्वनाश करचाक तुमी आतां उद्युक्त जाल्याचि जर तुमी रामाक जीवानिशी मारलें तर मेगेलें जीवन असह जातालें” .

जेन्नां दशरथ राजान हे तरेन विनवणी करत आशिल्लो तेन्नां ते दिशेन लक्ष्य दीत नासताना जमदग्नीले ते प्रतापी पुत्रन रामाक उद्देशून म्हळें “देवांले संकल्पाक लागून देवांले कारागिर विश्वकर्मान दोन श्रेष्ठ आनि दिव्य धनुष्य निर्माण केलिले . तांतूतलो एक धनुष्य शिवाक त्रिपुरासुराक नाश करचाक दिवचांतु आयिलो जो तूवें दुभंग केलिलो आसा . आनि दुसरो विष्णूक दिलिलो हो धनुष्य जो सर्व शत्रूंक नाश करचो तसलो आसून शिवाक दिलिले धनुष्या तरेन शक्तीशाली आसा . एक समय ब्रह्म प्रजापतीक जेन्नां देवानि हे दोन धनुष्यांतु खंयचो धनुष्य जास्त शक्तिशाली आसा म्हणुं विचारिलें तेन्नां देवांलि मनीषा पूर्ण करचाक प्रजापतीन शिव विष्णूंतु स्पर्धा निर्माण केलिलि . जेन्नां ते दोग्गानयी एकमेकां बरोबर धोर युद्ध केलें तेन्नां विष्णून एक हुंकारान शिवालो धनुष निःशब्द आनि स्तब्ध केलो . शिवलो धनुष्य स्तंभित

जालिलो पोळोवननुं देवांनि विष्णूचि सर्व देवांतु श्रेष्ठ आसा म्हणुं मान्य केलें. शिवाक कोप आयिल्यान देव घाबरले आनि ते दोग्गांकयी शांत जावनुं पस्पर मैत्रि साधचाक विनवणी केलि. शिवान निशब्द स्तब्ध जालिलो धनुष्य ऋषीक दीले जो अखेरीक विदेहाचे राजा जनकाले स्वाधीन करचांतु आयलो. विष्णून आपण्यालो धनुष्य भार्गव ऋचिक ऋषीक दिलो. ऋचिक ऋषीन मेगले बापय जमदग्नीक दिलिलोजो जमदग्नीन शर सन्यास घेतले नंतर असंस्कृत वृत्तीच कार्तवीर्य अर्जुनान मेगले बापयलि हत्या केलिल्यान जगभर फिरनुं हांवे क्षत्रिय कुळांचो नाश करचाक उपयोजनेंतु हाडलो. क्षत्रिय कुळांचो नाश जाले नंतर विजय पाविली सर्व भूंय काश्यप मुनीक दान दीवनुं हांवु महेन्द्र पर्वता वयर आजीवन तप करचाक स्थान केलें. तूवें शिवधनुष्य भंग केलिलें आयकून हांवु तक्षण हांग आयिलो आसा. आतां तुका हो विष्णूलो उत्तम धनुष्य उचलनुं शरसंधान करचें पडतालें. बाणान अचूक नेम धरनुं शत्रूले शहर उध्वस्थ कर. जर तूं यशवी जालो तर हांवु तुका मेगेल बरोबर युद्ध करचाक अवकाश दितां”.

जमदग्नीले पुत्र परशुरामाले हे गवार्न भरिले वचन आयकून आनि आपण्याले जन्मदाता दशरथ राजा लागीं आशिल्लें ध्यानांतु घेवनुं रामान आदरान म्हळलें “पितृऋणांतल्यान मुक्त जावचाक जें कांय तुमिं केलें आनि पितृऋणांतल्यान मुक्त जालिल्यान जो आनंद आनि अभिमान तुमिं अनुभवताचि तें आमिं जाणताचि. पुण आपण्याले कर्तृत्वाचो गर्व करचें अशोभनीय आसून दुसरे कोणीयी धनुष्य धरचाक असमर्थ आनि क्षत्रिय धर्माक अयोग्य म्हणुं मानचें उचित न्हय. पलय मेगलें तेज ध्यानांतु घे मेगलो पराक्रम”. हे तरेन म्हणुं दाशरथी रामान परशुरामाले हातांतल्यान विष्णूलो धनुष्य घेवनुं सहज आनि सरळ शरसंधान केलें. आनि रामान परशुरामक विचरलें “सांग खंय सोडूं हो बाण ऋ तुमिं ब्रह्मण आनि पूज्य आसून विश्वामित्र ऋषी बरोबर तुमगेलें सख्य आसा. देकून हांवु हे बाणान तुमगेलो प्राण घेवचो ना पुण तपोबलान प्राप्त केलिली मना पेक्षा शीघ्र तीन लोक भ्रमण करचि तुमगेलि असामान्य तीन लोकंतलि प्रसिद्ध शक्ति मात्र नष्ट करतां. हे वैष्णव धनुष्याचे दिव्य बाणाक शत्रूलो पूर्ण तरेन विनाश करचें सामर्थ्य आसून तुमगेले मनांतलो मोह आनि गर्व नष्ट जाले शिवाय आसचो ना”.

महाविष्णूले हे दोन महान अवतारी अंशमदले वाग्युद्ध आनि बाण वैष्णव धनुष्याक जोडनुं दाशरथी रामान नेम घेवचाक तयार जालिलें पोळोवनुं आकाशांतु ब्रह्मदेवाक सन्मुख दवरनुं देव यक्ष ऋषी गण एकत्रि जाले. दाशरथी रामाले शरीरांतु महाविष्णूले अतुलनीय तेज पोळोवनुं परशुराम दिग्मूढ आनि निवीर्य जालो आनि रामाक उद्देशून मृदु शब्दांतु म्हणालो “पूर्वकालांतु जेन्नां हांवे क्षत्रियांलो नाश करनुं प्राप्त जालिली पृथ्वी काश्यप मुनीक दान दिलिली तेन्नां दिलिले वचनाक लागून हांवु खंयचेयी एक प्रदेशांतु एक रात्र काडचो ना म्हाणुं प्रतिज्ञा केलिली. देकून हांवे तप सामर्थ्यान मेगेलि भ्रमण शक्ति प्राप्त केलिली आसून ती नाश करचें अनुचित आसतालें. हांवु हेचि क्षण महेन्द्र पर्वताक परत प्रवास करतां. हांवे मेगले तप सामर्थ्यान अप्रतिम लोक प्राप्त केलिले आसा ती नाश करनका नाश करनका. विलंब करत नासताना सृजन धान केलिलो वाण विसर्जन कर विसर्जन कर. वैष्णव धनुष्य हाताळलेलें पोळोवनुं तूगेले असुर मधूक नाश केलिलें अक्षय परमेस्वर स्वरूप ध्यानांतु आयल्यां. माका विश्वास बसला की तूं विष्णूलो

अंश विना अन्य कोणियां आसू शकचो ना . देकून तूर्वे शरसंधान बाण सोडचे उचितचि आसतालें . तुगेलें तसले महान् तीन लाकांचो नाथ आशिल्ले पुरुषान माका परावृत्त केल्यार तें येग्यचि आसतालें . तुगेलें कल्याण आसूं . कोणीयी प्रतिस्पर्धी नांचि असले तुका आनि तुगेलें सामर्थ्य पेलोवचाक सर्व देव यक्ष ऋषीगण आकाशांतु जमिले आसाचि . हांतु परत महेंद्र पर्वताचे दिशेन प्रवास करतां” .

भार्गाव परशुरामाले हे शब्द आयकून दाशरथी रामान तो बाण विसर्जन केलो . तेन्ना तीन दिशेंतु आनि उपदिशेंतु पसरिलो अन्धःकार नाश जावनुं आकाशांतु एकत्रि जालिले देव यक्ष ऋषीगणांनि रामालें अलौकिक पराक्रमाचे कौतुक केलें . दाशरथी रामालें प्रभुत्व मान्य केलिल्यान रामालि प्रदक्षिण घालनुं परशुराम स्वतःचे मार्गान गेले . परशुरामान समाधानान थंयचान गेले की शांत मनान दाशरथी रामान तो वैष्णव धनुष्य वरुण देवाक हस्तान्तर केलो . तदनंतर ऋषी वसिष्ठांक नमस्कार करनुं बापय दशरथालें मन गोंधळलें पोलोवनुं रामान म्हळळें “भार्गाव परशुराम आपण्याले दिसेन गेलिलो आसा . देकून आतां अमागेलें चतुरंग सैन्य घेवनुं आमकां आयेध्या नगरीचे दिशेन प्रवास करचे योग्य आसतालें” . रामाले हे शब्दान सावध जालिले राजा दशरथान रामाक मोगान आलिंगन दिले आनि तागेलें निळ्ळाचें चुंबन घेतलें . परशुरामान थंयचान परत गेलिलें पोलोवनुं राजाक आपण्याले चेरडूंवालो पुनर्जन्म जाला असे दिसलें आनि आज्ञा दीवनुं सैन्य अयोध्येचे दिशेन मार्गक्रमण करचाक आदेश दिलो .

राजा दशरथ आपण्याले पुत्र आनि तांगेले नवे वधूंक घेवनुं अयोध्येचे नगरांतु प्रवेश करचो आसा म्हणुं संदेश मेळिल्यान नराचे सर्व मार्गावर उदाक शिंपूडचाक आयलें दोन्नी बाजून ध्वज पताके तोरणान सजाविचांतु आयले . मृदंग सनयीचे वाद्यांचे मंजुळ अवाजान वातावरन दुमदुमतलें . अयोध्या नगरीचे नागरिकांले मन आनंद अनुभवत आसल्यार नगरांतले सुवासिनी हर्षोल्हासान नववधूंचे अमंत्रण करचे खातीर हलद कुंकु दीवनुं पुष्पगुच्छ आनि सर्वोत्कार दिवचाका सन्नद्ध जावनुं आशिल्ले . जेन्नां दूरचान नागरिकांक राजा दशरथान पलयले तेन्नां तागेलें कालीज आनंद आनि अभिमानान भरनुं आयलें आनिती आपण्याले निवसस्थानांतु सुख समाधानान आपण्याले राण्यां सयत प्रवेश केलो . राजाक चार सुन आयिल्यान लांब दिवसाची इच्छा पूर्ण जालिलि आनि कौसल्या सुमित्र आनि कौसल्येक सूनांक पोलोवनुं मनांतु अत्यन्त आनन्द जावनुं नववधूंक घरांतु आमंत्रि केलें . नव वधुवरांनि वेदघोष आनि धर्मशास्त्रांचे नियमानुसार परमात्म्यालि पूजा अर्चना केलि . तदनंतर महालगड्यांलो आनि गुरुंलो आशीर्वाद स्वीकारनुं आप आपण्याले राजमहालाक पावले . चारियी भावांनि गृहस्थाश्रमांतु प्रवेश केलिल्यान ते बापयले लोक कल्याणाचे कार्यांतु निरंतर आस्था दवरत सदा तत्पर आनि मग्न आसताले .

तेन्नां अकरमात् राजा दशरथान एक दिवस भरताक उद्देशून म्हळळें “तुगेलो मामु कैकेया राजालो सुपुत्र आसून तुगले विवाह समारंभाचे निमित्तान हांगा इतले दिवस आशिल्लो . आतां तो परत स्वदेशाक वचत आसून आपण्याबरोबर तुका कैकेय देशाक व्हरचाक इच्छा दाखयत आसा” . बापयले उं मान्य करनुं भरतान शत्रुणाक बरोबर घेवनु वच्चि मनीषा व्यक्त

कैलि . नंतर राम लक्ष्मा अनि सर्व आवयली अनुमति मेळोवणुं आपण्याले मामा सयत कैकेय राज्याक वच्चाक तयार जाली .

भरत शत्रुघ्न कैकेय देशाक गेले नंतर राम लक्ष्मणांनि तांगेलि उणीव भरनुं काडचो निरंतर प्रयत्न करताले . राजा दशरथाली आज्ञानुसार लोक कल्याणाचे काय सक्षम रीतीन पूर्ण करताले . आवयंक सदा सुख दिवचांतुं रमताले . गुरून सांगिल्ले सर्व काये सांगिल्ले तरेन पूर्ण करताले . हे सर्व कार्य केलिल्यान न केवल आवय बापय तर गुरूजन आनि नगरांतली जन अत्यन्त सुख समाधान आनुभवताले . हे तरेन राम सीतेले सहवासांतुं अनेक काळ सोंपली . रामसीतेलि जोडी विष्णु लक्ष्मीतरेन प्रेम दिवसान् दिवस वृद्धिंगत जायत शोभताले .

00000

हे तरेन श्रीवल्मीकी निर्मित आर्षरामायण आदि काव्यांतले बालकाण्ड समाप्त जाली .